

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Aliyev

YENİ AZƏRBAYCAN

2 oktyabr
2025-ci il,
cümə axşamı
№ 177 (7004)
Qiyməti
60 qəpik

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

**Prezident və birinci xanım
yeni parkın açılışında...**

Bax səh. 2

Texnoloji inkişaf hər bir ölkənin uğurunu müəyyən edir

Bakıda İtaliya-Azərbaycan Universitetinin ilk tədris korpuslarının açılışı olub

Bax səh. 2

**Azərbaycan - İtaliya: Qarşılıqlı inama əsaslanan
əsl strateji tərəfdaşlıq münasibətləri**

Bax səh. 3

Zəngəzur dəhlizi (TRIPP): Cənubi Qafqazın gələcəyini müəyyənləşdirən əsas layihə

Bax səh. 5

**Türk dünyası yenidən
Azərbaycanda toplanır**

Bax səh. 3

**Azərbaycan-Çin münasibətləri
yeni mərhələdə**

Bax səh. 4

**Bakının təşəbbüskarlığı və
beynəlxalq nizama töhfəsi...**

Bax səh. 4

**"Yaşıl enerji"
diplomatiyasının uğuru**

Bax səh. 5

Yaxın Şərqi yenidən qaynar nöqtəyə çevrilir

Bax səh. 7

**ABS-da
müvəqqəti
bağlanma...**

Bax səh. 6

Texnoloji inkişaf hər bir ölkənin uğurunu müəyyən edir

Bakıda İtaliya-Azərbaycan Universitetinin ilk tədris korpuslarının açılışı olub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və ölkəmizdə rəsmi səfərdə olan İtaliya Respublikasının Prezidenti Sercio Mattarella oktyabrın 1-də Bakıda İtaliya-Azərbaycan Universitetinin ilk tədris korpuslarının açılışında iştirak ediblər.

AZƏRTAC xəbər verir ki, ADA Universitetinin rektoru Hafiz Paşayev Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə, birinci xanım Mehriban Əliyevaya və İtaliya Prezidenti Sercio Mattarella yeni tikilmiş tədris korpusları və onların ətrafında yaradılmış park barədə məlumat verdi.

Sonra tədris korpusunda təşkil edilən Azərbaycan və İtaliya kənd təsərrüfatı məhsullarından ibarət sərgi ilə tanışlıq oldu.

Qeyd edək ki, İtaliya-Azərbaycan Universitetinin yaradılması təşəbbüsü 2020-ci ildə Prezident İlham Əliyev tərəfindən İtaliyaya dövlət səfəri zamanı irəli sürüldü. Layihəni həyata keçirmək üçün ADA Universiteti ilə İtaliyanın beş aparıcı ali təhsil müəssisəsi - Luiss Guido Carli Universiteti, Sapienza Universiteti, Turin Politeknik Universiteti, Alma Mater Bolonya Universiteti və Milan Politeknik Universiteti arasında 2022-ci ildə akademik əməkdaşlıq sazişləri imzalanıb. Bu əməkdaşlıq İtaliyada kiçik və orta sahibkarlığın, yaradıcı sahələrin, sənətkarlığın və texnoloji inkişafın dəstəklənməsi tə-

rübəsini təhsil və tədqiqat vasitəsilə Azərbaycana gətirir, iqtisadiyyatımızın strateji sahələri, xüsusilə də mühəndislik, kənd təsərrüfatı və qida sənayesi, memarlıq və dizayn üçün gələcək kadrları yetişdirmək məqsədində mühüm rol oynayır.

İtaliya-Azərbaycan Universiteti binalarının təməli 2022-ci ildə hər iki ölkənin xarici işlər nazirlərinin iştirakı ilə Bakıda qoyulub. Universitetə tələbə qəbulu 2023-cü ildən magistr səviyyəsində həyata keçirilir. Hazırda burada tədris olunan 8 bakalavr və 2 magistr proqramında 538 tələbə bakalavr, 102-si isə magistr səviyyəsində təhsil alır. İxtisaslandırma 3-ü ikili diplom proqramıdır. Tədris proqramları elektrik və elektronika mühəndisliyi, memarlıq, interyer və kommunikasiya dizaynı, şəhərsalma, kənd təsərrüfatı və qida texnologiyaları, heyvandarlıq və müxtəlif menecment ixtisaslarını əhatə edir. Bakalavr və magistr proqramlarından əlavə, peşəkarlar üçün mütemadi ixtisaslandırma və sertifikat proqramları da həyata keçirilir.

Tədris korpuslarında sinif otaqları ilə yanaşı, müasir texnologiyalara əsaslanan, İtaliyanın Bolonya Universiteti və Milan Politeknik Universiteti ilə birgə qurulmuş 6 tədqiqat və 7 tədris məqsədli laboratoriyaya da fəaliyyət göstərəcəkdir. Burada memarlığa aid materiallardan ibarət kitabxana, şəhərsalma, landsaft və foto-video studiyaları, müxtəlif dizayn emalatxanaları yerləşir. Yeni binalarda qurulmuş tədris emalatxanası isə dərslərin praktiki tədrisi üçün bir məkandır. Burada müxtəlif növ materiallarla işləmək üçün texnoloji və rəqəmsal imkanlar yaradılıb. Tədris emalatxanası tələbələr və tədqiqatçıların bir yerdə işlədiyi məkandır. Onların birgə əməyinin nəticəsi isə xüsusi Dizayn və yaradıcılıq mərkəzi vasitəsilə sənaye və biznes strukturlarına çatdırılacaq. Bir sözlə, bura tədris və tədqiqatın real iş dünyası ilə

birlişdiyi mərkəzdir.

Tədris korpusunda yerləşən "bazar meydanı" isə Azərbaycanın tarixi "İpək Yolu"nun bir hissəsi olduğunu əks etdirir. Universitetin tələbələri və müəllimləri ildə bir dəfə burada bir araya gələrkən öz layihələri ilə yarışacaq və onları biznes mühitində təqdim edəceklər. Bu sərgilərin yerli və beynəlxalq səviyyədə universitet-sənaye-dövlət arasında üçtərəfli əməkdaşlığa xidmət göstərəcəkdir.

Bu layihənin icrası ölkələrimiz arasında humanitar sahədə əməkdaşlığın yüksək səviyyəsinin göstəricisi olmaqla səmimi münasibətlərimizdən xəbər verir. Bu, həmçinin İtaliya təcrübəsindən istifadə etməklə Azərbaycan təhsilinin inkişafına töhfədir.

Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və İtaliya Prezidenti Sercio Mattarella tədris binalarında yaradılan şəraitlə tanış olduqdan sonra ölkəmizdə səfərdə olan İtaliya universitetlərinin rəhbərləri, İtaliya-Azərbaycan Universitetinin professorları və tələbələri ilə görüşüblər.

ADA Universitetinin rektoru Hafiz Paşayev görüşdə çıxış edərək xatırladı ki, 5 il

bundan əvvəl İtaliyaya rəsmi səfəri zamanı Prezident İlham Əliyev təşəbbüslə çıxış etdi və İtaliya-Azərbaycan Universitetinin yaradılması haqqında təklif irəli sürüb və o zaman işlər başlayıb - 2022-ci ildə artıq Roma şəhərində İtaliyanın beş universiteti ilə birlikdə müqavilələrə qol çəkilib, sonra Prezident İlham Əliyev yeni İtaliya-Azərbaycan Universitetinin Bakıda kampusunun yaradılması haqqında Sərəncam verdi: "Bu gün bizim 640 tələbəmiz var. Onlardan 112-si magistr, qalanı bakalavr tələbələridir. Hətta deyə bilərəm ki, bizim ilk qəbulumuz 2023-cü ildə olub və artıq onun məzunları bu il Luiss Universitetinin magistr proqramını başa vurublar.

Əlbəttə, sizin vaxtınızı çox almaq istəmirəm, amma mən bir şeyi demək istəyirəm. Bu universitetin yaranmasında həm İtaliya tərəfi, həm də İtaliyanın beş universiteti - Luiss, Milan Politeknik, Turin Politeknik, Sapienza və Bolonya mühüm rol oynayıb". ADA Universitetinin rektoru Hafiz Paşayev dövlət başçımıza bu imkanı yaratdığına görə təşəkkür edib və qeyd edib ki, bu həyəcanlandırıcı bir işin davamı olacaq: "Amma ələ bilərəm bu günə qədər gördüyümüz işlər müəyyən təsəvvür yaradıb ki, bizim niyyətlərimiz nədir, hara gedirik. Ümumiyyətlə, biz ölkənin təhsilində daha artıq töhfə vermək fikrindəyik. Mən bilərəm ki, hər iki ölkədə təhsillə bağlı çox işlər görülür. Hətta tərəfdaşlarımız bu işdə bizə kömək edərək öz təcrübələrini həvəslə bölüşürlər. Bu mənada mən xüsusilə ona diqqət yetirmək istəyirəm ki, hazırda 26 doktorant bu iki universitetdə - Bolonya Universitetində, sonra Polimide təhsil alır. Həmçinin Turində də bizim mühəndislik üzrə doktorantlarımız var.

Mən hər iki Prezidentin təhsilə verdiyi diqqəti və dəstəyi xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Həm Prezident İlham Əliyev, həm də Prezident Sercio Mattarella təsəvvüf deyil ki, bu gün bizimlə bir yerdə bu binaların açılışını edirlər. Ona görə universitetimizin, tələbələrimizin və müəllimlərimizin adından hər iki Prezidentə çox böyük təşəkkür edirəm".

Sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti çıxış edib. Dövlət başçımız İtaliya-Azərbaycan əlaqələrinin tarixində çox əlamətdar bir gün olduğunu vurğulayıb: "Biz səfər çərçivəsində bu gözəl təhsil ocağının açılışını birlikdə qeyd edirik. Əslində, Prezident Mattarellanın rəsmi səfər proqramına bu tədbirin salınması onu göstərir ki, həm İtaliya, həm də Azərbaycan bu sahədəki əməkdaşlığa çox böyük əhəmiyyət verir. Əminəm ki, universitetin gələcəyi çox parlaq olacaq. Bu, nəinki Azərbaycanda, dünya miqyasında öz layiqli yerini tutacaq, universitetin məzunları isə Azərbaycanın inkişafına öz töhfələrini verəcəklər. Əminəm ki, burada oxuyan və oxuyacaq tələbələr gələcəkdə Azərbaycanın inkişafına çox böyük dəstək verəcəklər. Çünki sirsir deyil ki, hər bir ölkənin inkişafı onun elmi və təhsil potensialından qaynaqlanır. İnkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə nəzər salsaq görürük ki, bu ölkələri inkişaf etmiş ölkələr edən məhz biliklərdir, təhsildir, texnologiyalardır. Bugünkü dünyada texnoloji inkişaf hər bir ölkənin uğurunu müəyyən edir".

Təbii resurslarla zəngin olan ölkələr kimi Azərbaycanın, ilk növbədə, təbii resurslardan gələn gəlirləri insan kapitalına yönəltməyə çalışdığını bəyan edən Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, uzunmüddətli dayanıqlı inkişaf məhz biliyin, texnologiyanın, təhsilin səviyyəsinin üzərində qurulur. Ona görə biz Azərbaycanda bu sahədə böyük diqqət yetirərək artıq uzun illər ərzində bir çox önəmli proqramlar icra etmişik.

İtaliya Azərbaycan münasibətlərinə toxunan dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, ölkələrimiz arasındakı münasibətlər strateji tərəfdaşlığa əsaslanıb: "Çünki bizim əməkdaş-

ya-Azərbaycan əməkdaşlığı energetika sahəsində böyük bir inkişafa yol açıb: "Cənub Qaz Dəhlizinin tərkib hissəsi olan TAP layihəsi böyük dərəcədə Prezident Mattarellanın şəxsi dəstəyi nəticəsində mümkün olmuşdur. Əgər o vaxt bu həll olunmasaydı, bu gün biz Avropa məkanına bu qədər təbii resursları ixrac edə bilməzdik. Biz də ondan əziyyət çəkərdik, Avropa məkanı da. Bu gün Azərbaycan qazı Avropa İttifaqına səkiz üzv ölkənin enerji təhlükəsizliyini dəstəkləyir və bu coğrafiya genişləyir və burada İtaliya-Azərbaycan əməkdaşlığı həlledici rol oynamışdır.

Qaz təchizatına görə Azərbaycan İtaliya bazarmında ikinci yerdədir, neft təchizatına görə birinci yerdədir. Əminəm ki, təhsil sahəsində də İtaliya bizim üçün bir nömrəli tərəfdaş olacaq. Hər halda burada gördüklərimiz və artıq fəaliyyətə başlamış universitetin uğurları bunu deməyə əsas verir. Artıq yüzlərlə tələbə oxuyur. Biz bu gün burada rəhbər heyətlə tanış olduq. Burada beynəlmillət müəllim heyəti çalışır, həm İtaliyadan, həm Azərbaycandan. Xarici tələbələr də var və bu, çox gözəl bir ovqat yaradır. Əminəm ki, burada oxuyan və məzun olacaq tələbələr gələcəkdə İtaliya-Azərbaycan dostluğunun elçiləri olacaqlar. Hər halda burada oxuyan Azərbaycan tələbələrini gələcəyi İtaliya ilə bağlı olacaq. Onlar İtaliyanı, onun mədəniyyətini, onun inkişafını, onun uğurlarını daha yaxından tanıyacaqlar. Burada bir çox məqsədlər təmin ediləcək. İlk növbədə, Azərbaycan iqtisadiyyatı üçün gələcəkdə güclü kadr potensialı yaradılacaq. Bizim təhsil sahəsinin təkmilləşməsi məsələləri öz həllini tapacaq. Biz ən müasir və müasir təhsil sistemini qoşulacaq və eyni zamanda, Avropa İttifaqının aparıcı ölkələrindən biri olan İtaliya ilə dostluq əlaqələrimiz daha da güclənəcək".

Daha sonra İtaliya Respublikasının Prezidenti çıxış edərək bildirdi ki, şəhərcik onda böyük təəsürat bağışlayıb: "Onun binasının funksionallığını və gözəlliyini yüksək dəyərləndirirəm. Mən şəxsən bu təşəbbüsdən olduqca məmnunam. Onun Azərbaycanla birgə reallaşdırılmasından İtaliya fəxr hissi duyur. Bu universitet nəinki geniş imkanları, resursları, tədqiqat və tədrisi, dosentləri, təhsil alan gənc azərbaycanlı və italyan tələbələri bir araya gətirir, o cümlədən Azərbaycan ilə İtaliya arasında yüksələn xətlə artan, intensiv və geniş dostluğu əks etdirir.

Bu təşəbbüsün həm rəmzi, nümunəvi mahiyyəti var, həm də o, əməkdaşlığımızın tacidir və Prezident Əliyevin xatırladığı kimi, özünü müxtəlif formalarda və sektorlarda, yəni enerjiden tutmuş iqtisadiyyat və sənaye sahələrində büruzə verir. Həm də bu məkan ölkələrimizi, onun vətəndaşlarını sıx bağlayan mədəniyyəti, elmi tədqiqatları, təhsili təcəssüm etdirir".

Bütün bunları diqqətini öz vətəndaşlarının rifahına yönəldən, onların həyatına qay-

ğı ilə yanaşan, gələcəyi haqqında düşünən ölkələrimiz arasında münasibətləri nümayiş etdirmək fürsəti kimi gördüyünü vurğulayan İtaliya Prezidenti qeyd edib ki, Bakı və Roma nəinki coğrafi baxımdan təmaslar tarixini yazıblar, hətta ticarət baxımından köşəni yollar vasitəsilə mallar və məhsulların mübadiləsi salnaməsini yazıblar, o cümlədən öz bilikləri, perspektivləri, dostluq və əməkdaşlıq planları ilə də bölüşüblər: "Bunların İtaliya-Azərbaycan Universiteti təmsalında bu cür səmərəli, konkret formada və yüksək keyfiyyətlə yenilənməsi, həmçinin bütün beynəlxalq ictimaiyyətə bir ismarıqdır. Bu əməkdaşlıq bacarıqları, istedadları, resursları və perspektivləri tamamlayır".

"Gördüyünüz işlərə görə sizə sağ ol deyirik. İtaliya bu təşəbbüsdə Azərbaycanla birgə iştirak etməkdən fərəhlənir" - deyə İtaliya Prezidenti bildirdi ki, ağır münaqişə və toqquşmalarla səciyyələnən hazırkı beynəlxalq vəziyyət fonunda biz məmnuniyyətlə əməkdaşlıq edirik, nəinki iqtisadiyyat, sənaye sahələrində, o cümlədən mədəniyyət, gənclərin təhsili, onların formalaşdırılması sahəsində çalışırıq.

Prezident və birinci xanım yeni parkın açılışında...

Oktyabrın 1-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva Bakının Nərimanov rayonunda salınan yeni parkın açılışında iştirak ediblər.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Eldar Əzizov dövlətimizin başçısına və birinci xanımaya park barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, yeni istirahət məkanı Əhməd bəy Ağaoğlu, Təbriz və Tələt Şixəli-

yev küçələrinin kəsişməsində, İtaliya-Azərbaycan Universitetinin yaxınlığında yerləşir. Ərazisi 3,5 hektar olan parkda sakinlərin istirahəti üçün söhbətqahlar, amfiteatr, tennis meydançası, uşaqlar üçün əyləncə zonaları salınıb, müasir işıqlandırma sistemi qurulub. Burada həm sakit istirahət, həm də idmanla məşğul olmaq üçün bütün imkanlar yaradılıb.

Qeyd edək ki, son illərdə Bakının siması sürətlə dəyişir. Yeni park və xiyabanların

salınması, mövcud yaşillıq və istirahət zonalarının müasir tələblərə uyğun yenilənməsi paytaxtı daha da inkişaf etdirir, onu dünyanın ən gözəl şəhərlərindən birinə çevirir.

Bakının müxtəlif yerlərində açılan yeni istirahət guşələri sakinlərin asudə vaxtlarını səmərəli keçirmələrinə şərait yaratmaqla yanaşı, ekoloji mühitin yaxşılaşmasına da xidmət edir.

Yeni park isə paytaxtın "yaşıl xəritə-

si"nə əlavə olunmuş daha bir məkan kimi şəhər sakinlərinin və qonaqların ixtiyarına verildi.

Azərbaycan - İtaliya: Qarşılıqlı inama əsaslanan əsl strateji tərəfdaşlıq münasibətləri

Müstəqil Azərbaycanın milli maraqlar üzərində qurulan və beynəlxalq hüquqa əsaslanan çoxvektorlu xarici siyasət kursu beynəlxalq miqyasda

təqdir olunur. Aynı-ayrı coğrafiyalarda ölkəmizlə strateji tərəfdaşlıq münasibətləri quran dövlətlərin sayının getdikcə artması bunun əyani təsdiqidir.

Avropada siyasi təsir imkanları getdikcə artan, dünyanın 7-ci böyük iqtisadiyyatı sayılan, "Böyük Yeddi-

lik"də təmsil olunan İtaliya da Azərbaycanla strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinə böyük önəm verən ölkələr sıra-

sında yer alır. Bu günlərdə dost ölkənin Prezidenti Sercio Mattarella respublikamıza növbəti dəfə səfərə gəlib. Kifayət qədər geniş gündəliyə malik işgüzar səfər çərçivəsində dövlət başçıları aktual müzakirələr aparırlar və mətbuata bəyanatlar veriblər. Mətbuata bəyanatında səfərin önəmi-nə diqqət çəkən Prezident İlham Əliyev "Bugünkü səfər onu göstərir ki, İtaliya-Azərbaycan əlaqələri çox uğurla inkişaf edir və biz əsl strateji tərəfdaşlıq", - deyər vurğulayıb.

Siyasi əlaqələr ən yüksək səviyyədədir

Azərbaycanla İtaliya arasında çoxtərəfli əməkdaşlıq ilk növbədə siyasi anlaşmadan qaynaqlanır. Prezident İlham Əliyev mətbuata bəyanatında bu amilə xüsusi diqqət çəkərək vurğulayıb: "Bizim aramızda iki strateji tərəfdaşlıq sənədi var. Birinci sənəd 2015-ci ildə imzalanmışdır. İkinci sənəd - Hərtərəfli Strateji Tərəfdaşlıq haqqında Birgə Bəyannamə isə 5 il bundan əvvəl imzalanmışdır. Bu illər ərzində münasibətlərimiz çox sürətlə və müxtəlif istiqamətlər üzrə inkişaf edib. Siyasi əlaqələr ən yüksək səviyyədədir".

İtaliya Prezidenti Sercio Mattarella da mətbuata bəyanatında eyni məzmunlu fikirlər ifadə edib. Dost ölkənin dövlət başçısı 10 il əvvəl imzalanmış sənədi qeyd olunanların tam, səmərəli şəkildə həyata keçirilməsindən məmnunluğunu bildirərək vurğulayıb ki, aramızda böyük dostluq, qarşılıqlı, tam şəkildə təşəkkül tapmış anlaşma var və İtaliya-Azərbaycan arasında münasibətlər inkişaf edir. Dövlət başçılarının ifadə etdikləri fikirlər onu deməyə əsas verir ki, həm Azərbaycan, həm də İtaliya strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinə hər zaman sadıqdirlər və əməkdaşlığı daha da dərinləşdirməkdə maraqlı-

dırlar.

Dost İtaliya Azərbaycanın müstəqilliyini 1 yanvar 1992-ci ildə tanıyıb, 8 may 1992-ci ildə iki ölkə arasında diplomatik əlaqələr qurulub. 1997-ci ilin mart ayında İtaliyanın Azərbaycanda, 2003-cü ilin dekabr ayında isə Azərbaycanın İtaliyada səfirliyi təsis edilib.

Əlaqələrin dinamikasına hər iki ölkənin yüksək səviyyəli rəsmilərinin müntəzəm hal alan səfərləri öz münasibətlərinin göstərir. Azərbaycan Prezidentinin 2020-ci ilin fevralında İtaliyaya dövlət səfəri baş tutub. Böyük uğurla keçən dövlət səfəri çərçivəsində iki ölkə arasında siyasi, iqtisadi, enerji, mədəniyyət, turizm, kənd təsərrüfatı, hərbi, nəqliyyat, təhsil, idman, kosmos, investisiya və ixracın təşviqi və digər sahələri əhatə edən 28 sənəd imzalanıb. Bunun ardınca Prezident İlham Əliyev 2022-ci ildə və son dəfə 2024-cü ildə dost ölkədə səfərlərdə olub. İtaliya Prezidenti Sercio Mattarella isə 2018-ci ilin iyulunda Azərbaycana dövlət səfərinə gəlib. Azərbaycan Prezidenti ötən il İtaliyada olarkən onu yenidən ölkəmizə səfərə dəvət edib. Məmnuniyyətə qəbul edilən dəvətin reallaşması bu günlərdə baş tutub.

Humanitar sahə Azərbaycan - İtaliya münasibətlərinin mühüm bir istiqamətini təşkil edir. İndiyədək Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu dost

ölkədə bir sıra layihələr reallaşdırıb.

Təhsil sektoru iki ölkə arasında mədəni-humanitar sahədə əməkdaşlığın mühüm istiqamətini təşkil edir. Prezident İlham Əliyevin

Dinamik inkişaf templerinə malik olan çoxtərəfli iqtisadi əməkdaşlıq Azərbaycanla İtaliya arasında getdikcə dərinləşən strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin daha bir müddə göstəricisidir. İtaliya Azərbay-

cannın ticarət tərəfdaşları arasında birinci yerdə dayanır və qarşılıqlı ticarət dövriyyəsi ildən-ildə artır. 2024-cü ildə iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsi 11 milyard 390 milyon dollar olub.

Azərbaycanın birinci ticarət tərəfdaşı

Burada enerji əməkdaşlığı xüsusi çəkiyə malikdir. Bu sahədə ikitərəfli əməkdaşlığın genişlənməsi bütövlükdə Avropa üçün müstəsna önəm daşıyır. Cənub Qaz Dəhlizi və onun tərkib hissəsi olan Trans-Adriatik qaz boru kəməri (TAP) ikitərəfli enerji əməkdaşlığını və İtaliyanın enerji təhlükəsizliyini möhkəmləndirən vacib amildir.

Zəngin potensiala malik Azərbaycan təchizatçı dövlət olaraq ixrac coğrafiyasını genişləndirir. Hazırda respublikamızdan 14 ölkəyə mavi yanacaq tədarük olunur. Azərbaycanın enerji məhsullarının istehlakçıları arasında İtaliyanın payının daha çox olduğuna diqqət çəkən Prezident İlham Əliyev vurğulayıb: "Azərbaycan nefti İtaliyanın neft balansında birinci yerdə, Azərbaycan qazı isə ikinci yerdədir".

Humanitar sahədə genişlənən əməkdaşlıq

2020-ci ilin fevral ayında İtaliyaya dövlət səfəri zamanı Bakıda İtaliya-Azərbaycan Universitetinin yaradılması ilə bağlı razılıq əldə edilib. İtaliya Avropada azərbaycanlı tələbələrə ali təhsil aldığı əsas ölkələrdən biridir. 2022-ci il aprelin 2-də Bakıda ADA Universitetinin kampusunda İtaliya-Azərbaycan Universitetinin təməlləşmə mərasimi ke-

çirilib. Dost ölkənin dövlət başçısının respublikamıza budəfəki səfəri çərçivəsində isə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və İtaliya Prezidenti Sercio Mattarella oktyabrın 1-də Bakıda İtaliya-Azərbaycan Universitetinin ilk tədris korpuslarının açılışında iştirak ediblər. "Artıq İtaliya-Azərbaycan Universitetində

yüzlərlə tələbə oxuyur və bu, bizim üçün yeni bir təhsil ocağı olacaq. Burada təhsil alan və alacaq tələbələr həm yüksək biliklərə malik olacaqlar, eyni zamanda, təbii olaraq İtaliyanın Azərbaycandakı, Azərbaycanın İtaliyadakı elçilərinə çevriləcəklər. Yeni bu, bizim dostluğumuz daha da gücləndirəcək", - deyər Prezident İlham Əliyev vurğulayıb.

Mübariz ABDULLAYEV

Türk dünyası yenidən Azərbaycanda toplanır

Şuşadan Qəbələyə: TDT Zirvəsi türk birliyinin gələcəyini müəyyənləşdirir

Müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində yeni güc mərkəzlərinin formalaşması və regional əməkdaşlıq platformalarının aktuallaşması fonunda Türk Dövlətləri Təşkilatının (TDT) yeri və rolu getdikcə daha da çox nəzərə çarpmaqdadır.

Qlobal nizamsızlıq, güc mübarizəsi, iqtisadi və enerji böhranları şəraitində TDT yalnız ortaq tarixi-mədəni dəyərlərin deyil, həm də strateji maraqların uzlaşdığı bir qurum kimi önə çıxır. Təşkilatın yaratdığı siyasi dialoq imkanları, nəqliyyat-logistika dəhlizləri-

nin inkişafı, enerji təhlükəsizliyi, müdafiə əməkdaşlığı və ortaq bazar perspektivləri onu regional aktordan qlobal miqyasda nəzərə alınan bir tərəfdaş çevirir.

Azərbaycanın TDT-dəki mövqeyi isə xüsusi qeyd olunmalıdır. Qurumun formalaşmasında və inkişafında aparıcı rol oynayan Azərbaycan, həm tə-

şəbbüskərlığı, həm də strateji coğrafi mövqeyi ilə təşkilata yeni nəfəs verir. Bakı yalnız türkdilli dövlətlərin siyasi-iqtisadi inteqrasiyasına deyil, həm də Şərqi-Qərbi, Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafı vasitəsilə beynəlxalq ticarət və enerji təhlükəsizliyinə əhəmiyyətli töhfə bəxş edir. Bundan əlavə, Azərbaycanın mədəni-

humanitar sahədə gördüyü işlər türk birliyinin ideoloji əsaslarının gücləndirilməsinə xidmət edir. Beləliklə, TDT artıq sadəcə regional əməkdaşlıq qurumu deyil, global siyasi və iqtisadi münasibətlərdə təsir gücünü artıran, çoxqütblü dünyada yeni tarazlıq yaradan strateji təşkilat kimi formalaşmaqdadır.

Qarabağ Bəyannaməsindən strateji tərəfdaşlığa doğru yol

Qeyd edək ki, Türk Dövlətləri Təşkilatının Dövlət Başçıları Şurasının 12-ci Zirvə görüşü bu il oktyabrın 7-də Azərbaycanın Qəbələ şəhərində "Re-

şəhərində Dövlət Başçıları Şurasının iclasından əvvəl TDT-nin Xarici İşlər Nazirləri Şurasının da görüşü keçiriləcək. Azərbaycanın qədim Qəbələ şəhərində baş tutacaq bu

Qəbələ TDT Zirvəsinə ev sahibliyi edəcək...

gional sülh və təhlükəsizlik" mövzusu çərçivəsində keçiriləcək. Bununla bağlı TDT-nin yaydığı açıqlamada bildirilib ki, Zirvə görüşü TDT-nin üzv və müşahidəçi dövlətlərinin dövlət və hökumət başçıları, eləcə də onların nümayəndə heyətlərini bir araya gətirəcək. Toplantı bölgədə, eləcə də beynəlxalq miqyasda aktual məsələləri müzakirə etməyə, əməkdaşlığı gücləndirməyə, o cümlədən Türk dünyasında birliyi, sülhü və rifahı daha da irəli aparmaq məqsədilə mühüm sənədləri qəbul etməyə imkan yaradacaq. Rəsmi proqram çərçivə-

ələmətdər tədbir tarix və müasirliyin vəhdətini simvollaşdırır, Türk dövlətləri arasında dostluq, həmrəylik və tərəfdaşlıq əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi üzrə TDT-nin ümumi baxışını əks etdirir.

Naxçıvandan başlanan yol...

Qeyd edildiyi kimi, artıq geniş funksional strukturlaşmaya malik olan TDT-nin yaranmasında, inkişafında və regional aktora çevrilməsində Azərbaycanın təşəbbüsü, səyi və qətiyyəti danılmazdır. 2021-ci ilə qədər Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası adlanan təşkilatın fəaliyyətinin əsas məqsədi türkdilli ölkələr arasında hərtərəfli əməkdaşlığa yardım etməkdir. Bu təşkilat 15 il öncə - türkdilli ölkələrin dövlət başçıları 3 oktyabr 2009-cu il tarixində Naxçıvan şə-

hərində keçirilən Zirvə görüşündə imzalanmış Naxçıvan Sazişinə əsasən yaradılıb. Təşkilatın yaranmasında əsas məqsəd üzv dövlətlər arasında qarşılıqlı etimadın möhkəmləndirilməsi, regionda və dünyada sülhün bərqərar edilməsi, xarici siyasət məsələlərinə ortaq yanaşmanın təşviq edilməsi, beynəlxalq terrorizm, separatçılıq, ekstremizm və transmilli cinayətkarlığa qarşı mübarizənin əlaqələndirilməsi, ortaq maraq kəsb edən bütün sahələrdə regional və ikitərəfli əməkdaşlığın gücləndirilməsidir. Eləcə də TDŞ-ə üzv dövlətlər ticarət əlaqələri və investisiyalar üçün əlverişli şəraitin yaradılması, hərtərəfli və balanslaşdırılmış iqtisadi yüksəlişə, sosial və mədəni inkişafa səy göstərilməsi, elm, texnologiyalar, təhsil və mədəniyyət sahəsində qarşılıqlı əlaqələrin genişləndirilməsi, kütləvi informasiya vasitələri arasında əlaqələrin, eləcə də daha geniş miqyasda informasiya mübadiləsinin təşviq edilməsi və hüquqi məlumatların mübadiləsinin, hüquq sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətində yaxın əmək-

daşlığa malikdirlər. Müasir TDT Naxçıvan müqaviləsi ilə Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan və Qırğızıstan arasında qurulmuş olan beynəlxalq təşkilatdır. Özbəkistan 30 aprel 2018-ci ildə ovahtkı TDŞ-ə qatılma niyyətinin olduğunu açıqlamış və 14 sentyabr 2019-cu ildə Türk Şurasına üzv olmuşdu. 2021-ci il noyabrın 12-də Türkiyənin İstanbul şəhərində baş tutan sammitdə Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının adının Türk Dövlətləri Təşkilatı olaraq dəyişdirilməsinə qərar verilib. Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti, Macarıstan və Türkmənistan isə qurumda müşahidəçi dövlət statusunda çıxış edirlər. Üzv ölkələrin dövlət rəhbərləri ildə bir dəfə rəsmi, bir dəfə də qeyri-rəsmi olaraq müxtəlif şəhərlərdə toplanır və TDT-nin çağırışları, regional predmetlər və real siyasi vəziyyət müzakirə olunur. 2009-cu ildən bəri Zirvə görüşlərinin dördü Azərbaycanda (ötən illik qeyri-rəsmi Şuşa zirvəsi də daxil olmaqla), dördü Türkiyədə, üçü Qazaxıstanda, üçü Qırğızıstanda, biri isə Özbəkistanda keçirilib.

Qarabağ Bəyannaməsi - gələcək üçün strateji inkişaf doktrinası...

edilir. Bu sənəd həm də gələcək əməkdaşlıq perspektivi üçün mühüm üfüqlər açır. TDT-nin qarşılıqlı dövr ərzində strukturlaşma mexanizmində çevikliyin artırılması, fərqli sahələr üzrə instansionallaşmasının daha da təkmilləşdi-

rilməsi və inkişaf etdirilməsi, yeniliklərə əl atılması istisna deyil - belə olacağı təqdirdə, yeni dövr üçün TDT özünün hərtərəfli reaksiya qabiliyyətini daha da gücləndirmək imkanlarına malik olacaq.

Pərviz SADAYOĞLU

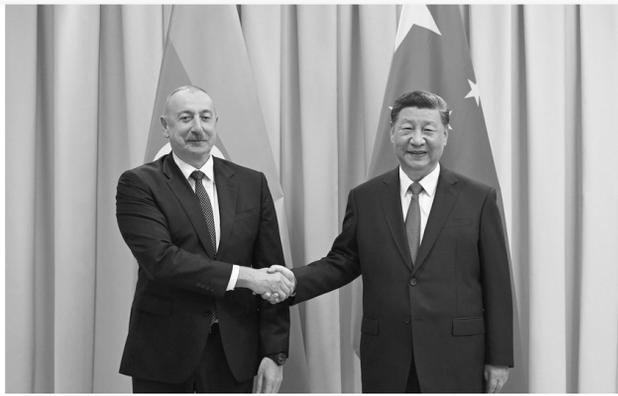
sabitlik, inkişaf və tərəqqi ideyalarına sadıq olan türk xalqlarının ortaq etnik köklər, tarix, dil, mədəniyyət, ənənələr və dəyərlərinə sۆykənən ailə olduğunu bir daha ortaya qoydu. Bəyannamədə Türk xalqlarının qitə miqyasında töhfələri, qlobal siyasət, iqtisadiyyat və sivilizasiyaların inkişafında tarix boyu oynadığı rol ən yüksək şəkildə

də dəyərləndirilir. Sənəddə strateji tərəfdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi və dərinləşdirilməsi, TDT-nin kollektiv strategiyasının formalaşdırılması üçün siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, müdafiə sənayesi, humanitar, təhsil və mədəniyyət sahələrində türk dövlətlərinin tam potensialından və imkanlarından istifadə edilməsinin vacibliyi qeyd

Azərbaycan-Çin münasibətləri yeni mərhələdə

Müstəqil Azərbaycanla dünya nəhəngi Çin arasında əlaqələr yüksək dinamika ilə inkişaf edir. Bu əlaqələr qarşılıqlı maraqlara əsaslanmaqla çoxvektorlu səciyyə daşıyır. Prezident İlham Əliyev dost ölkənin milli bayramı münasibəti ilə Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinqinə ünvanladığı məktubunda xüsusi olaraq vurğulayıb ki, bu gün Azərbaycan ilə Çin arasında qarşılıqlı etimad, hörmət və dəstəyə əsaslanan münasibətlərin hərtərəfli strateji tərəfdaşlıq müstəvisində inkişafı məmnunluq doğurur.

Hər iki ölkənin yüksək səviyyəli rəsmiləri bir qayda olaraq Çin və Azərbaycanı "yaxşı dost və etibarlı tərəfdaşlar" kimi təqdim edirlər. Bu da ölkələrimiz arasında yüksək dinamika malik siyasəti dialoq mühitinin formalaşması ilə bağlıdır. Azərbaycanla Çin arasında diplomatik münasibətlərin qurulduğu 33 il ərzində əlaqələrimiz tarixi

kimi qiymətləndirilir. "Siyasi, iqtisadi-ticari, sənaye, enerji, nəqliyyat-kommunikasiya, investisiya, kənd təsərrüfatı, humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlığımızın gündən-günə genişlənməsi və yeni məzmunla zənginləşməsi bizi sevindirir. "Kəmərlər və yol" layihəsinin uğurla icrası, xüsusilə də onun vacib tərkib hissəsi olan Orta Dəhliz vasitəsilə daşımaların artması təqdirəlayiqdir", - deyərək dövlətimizin başçısı məktubunda bildirib.

Yüksək dinamizmə söykənən siyasi dialoq

bağlara əsaslanmaqla sabit şəkildə inkişaf edib, müxtəlif sahələrdə səmərəli əməkdaşlıq hər iki tərəfə fayda gətirir. Prezident İlham Əliyev məktubunda bir daha vurğulayıb ki, Çin Xalq Respublikası ilə əlaqələrin inkişaf etdirilməsi Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindəndir. Ölkəmizin Çinlə daha sıx münasibətlər qurmağa böyük önəm verməsi heç də təsadüfi deyil. Qeyd edək ki, son illərdə aparılan uğurlu siyasət sayəsində iqtisadi, sənaye, hərbi, yüksək texnologiyalar, innovasiya, elm və digər bütün sahələrdə mühüm nailiyyətlər əldə edən Çin dünyanın ən qabaqcıl ölkələri sırasına qərarlaşıb, beynəlxalq aləmdə proseslərə həlledici təsir göstərən güc mərkəzinə çevrilib. Məhz buna görə də dünyada Çinlə yüksək səviyyəli münasibətlər qurmağa çalışan ölkələrin sayı kifayət qədər çoxdur. Müstəqil Azərbaycanla Çin arasında münasibətlərin strateji tərəfdaşlıq müstəvisinə yüksəlməsi ölkəmizin inkişaf modelinin, iqtisadi imkanlarının, milli maraqlara və beynəlxalq hüquqa əsaslanan siyasət mövqeyinin, Prezident İlham Əliyevin liderlik keyfiyyətlərinin bütün dünyada, o cümlədən də Çində yüksək dəyərləndirildiyini bir daha aydın şəkildə təsdiqləyir.

Azərbaycanla Çin arasında ikitərəfli əlaqələrin Prezident İlham Əliyevin təbirincə desək, əla səviyyəyə yüksəlməsi məmnunluq doğurur. İki ölkə arasında siyasi dialoq yüksək dinamikası ilə fərqlənir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev cari ilin aprel ayında dost ölkədə dövlət səfərində olub. Bu, dövlətimizin başçısının Çinə üçüncü dövlət səfəridir. Eyni zamanda, Prezident İlham Əliyevlə Çin Xalq Respublikasının Sədri Si Cinqinin müxtəlif beynəlxalq platformalarda vaxtaşırı görüşləri də baş tutur. Onlar həm ölkələrimizin gündəlikləri, həm də yaranan yeni global çağırışlar ətrafında aktual müzakirələr aparırlar. Belə müzakirələr hər iki ölkənin mənafeyinə uyğun qərarların verilməsinə əsas olub. Xatırladaq ki, 2024-cü il iyulun 3-də Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən Zirvə toplantısı çərçivəsində "Azərbaycan Respublikası ilə

Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə" qəbul olunub. Dövlətimizin başçısının Çinə sonuncu səfəri çərçivəsində isə hərtərəfli Strateji Tərəfdaşlıq Əlaqələrinin Qurulması Haqqında Birgə Bəyannamə və bir çox sahəni əhatə edən 20-dən artıq sənəd imzalanıb. Məktubda bildirildiyi kimi, Birgə Bəyannamə ikitərəfli əlaqələrimizi daha da yüksək pilləyə qaldıraraq, dövlətlərarası münasibətlərimizin strateji mahiyyətini gücləndirmişdir. Sənədin mətninə nəzər yetirdikdə, burada ikitərəfli əlaqələrin geniş gündəliyini görmək mümkündür. Ölkələrimiz milli maraqlara aid məsələlərdə həmrəylik və dostluq nümayiş etdirirlər. Hər iki dövlət bir-birinin suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə qətiyyətli dəstəkləyir. "Məmnunluqla qeyd etmək istərdim ki, son dövrdə Azərbaycan-Çin münasibətləri yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. Aramızdakı fəal dialoq, səmimiyyət və qarşılıqlı etimad şəraitində keçən görüşlərimiz, təmaslarımız intensivliyi Azərbaycan-Çin əlaqələrinin səviyyəsinə və yüksək dinamikasına dan xəbər verir", - deyərək dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

İkitərəfli əlaqələrin hazırkı yüksək səviyyəyə çatmasında liderlərin rolu da xüsusi vurğulamaq lazımdır. Hazırda Azərbaycanın və Çinin liderləri arasında çox məhrəban münasibətlər var. Prezident İlham Əliyev görüşlərinin birində Sədr Si Cinqinin Onu Çinin yaxın dostu adlandırdığı bir növbə mükafat kimi qəbul etdiyini bildirib. Prezident İlham Əliyev Çin lideri ilə görüşməyə, çox səmimi və açıq qaydada söhbət aparmağa hər zaman məmnun olduğunu dəfələrlə diqqətə çatdırıb. Dövlətimizin başçısı Sədr Si Cinqin rəhbərliyi ilə aparılan siyasətin Çini yüksək inkişaf səviyyəsinə çatdırdığını bildirərək qeyd edib: "Bu il ərzində dost ölkəyə həyata keçirdiyim iki səfər zamanı Sizin qətiyyətli rəhbərliyiniz altında ölkədə aparılan genişmiqyaslı quruculuq işlərini, möhtəşəm inkişafı və nailiyyətləri aydın şəkildə görmək mənə böyük təəssürat oyadı".

Genişlənən iqtisadi əlaqələr

Azərbaycanla Çin arasındakı siyasi dialoqun yüksək dinamikasına adekvat olaraq iqtisadi əlaqələr də davamlı olaraq genişlənir. 2024-cü ildə iki ölkə arasında əmtəə dövriyyəsi 20,7 faiz artaraq 3,744 milyard dollara çatıb. Çin Azərbaycanın ümumi xarici ticarət dövriyyəsində 7,9 faiz paya malikdir. İdxalda isə Çin 17,69 faizlə lider mövqedədir. Hazırda Azərbaycanla Çin kapitalı ilə yaradılmış 375 şirkət mövcuddur, onlardan 298-i aktiv fəaliyyət göstərir.

Yaşıl gündəlik Azərbaycanla Çin arasında iqtisadi əməkdaşlığın ön perspektivli istiqamətlərindən biridir. Azərbaycan özünün zəngin potensialına istinad etməklə enerji transformasiyasına böyük önəm verir. Eyni zamanda, Çin yaşıl enerji texnologiyalarının istehsalında dünya üzrə lider dövlətlərdən biridir. Beləliklə, ölkələrimizin qarşısında yeni əməkdaşlıq perspektivləri açıqlıb. Bu vaxtdək Çin şirkətləri Azərbaycanın yaşıl enerji sektoruna sərmayələr yönəldən podratçı qismində çalışırdılar. Hazırda isə paytaxt Bakının küçələrində Çindən alınan elektrikli işləyən 160 avtobus və çoxlu sayda minik avtomobilləri şübhəsizdir. Həmçinin əlavə 200 avtobusun alınması üçün podrat müqaviləsi bağlanıb. Bundan başqa, Azərbaycanda ildə 500 avtobus istehsal etmək gücündə olan BYD-nin birgə müəssisəsinin yaradılması nəzərdə tutulub.

Azərbaycanla Çin arasında nəqliyyat əlaqələrinin genişlənməsi də məmnunluq doğurur. Azərbaycanın Çinin "Bir kəmərlər bir yol" təşəbbüsünə ilk dəstək verən ölkələrdən biridir. Eyni zamanda, dost ölkə Azərbaycanın əsas məkan kimi çıxış etdiyi Orta Dəhlizin inkişaf etdirilməsində maraqlıdır. Perspektivdə Azərbaycan və Çin beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin və yüksək səmimiyyətli əməkdaşlıq üzrə fəal əməkdaşlıq edəcək. "Azərbaycan Dəmir Yolları" QSC və "Çin Dəmir Yolları" Dövlət Korporasiyası arasında imzalanmış Anlaşma Memorandumu Bakı-Pe-

kin münasibətlərinə yeni dinamika qazandırmaqla yanaşı, Avrasiya boyunca fasiləsiz bağlantı üçün mühüm addım

kin münasibətlərinə yeni dinamika qazandırmaqla yanaşı, Avrasiya boyunca fasiləsiz bağlantı üçün mühüm addım

Viza rejiminin qarşılıqlı şəkildə ləğvi

Cari ilin iyul ayında iki ölkə arasında münasibətlərin dərinləşməsi istiqamətində daha bir mühüm addım atılıb. Söhbət viza rejiminin qarşılıqlı şəkildə ləğv edilməsindən gedir. Prezident İlham Əliyev məktubunda vizasız gediş-gəlişə dair sənədin qüvvəyə minməsinin insanlararası təmasların və turizm inkişafına, iqtisadi, humanitar və mədəni əlaqələrin dərinləşməsinə mühüm tökən verəcəyinə əminliyini ifadə edib.

Viza rejiminin ləğvi Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Çinə cari ilin aprelinde dövlət səfəri zamanı imzalanmış "Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Çin Xalq Respublikası Hökuməti arasında ümumvətəndaş pasportlarına malik vətəndaşların vizadan qarşılıqlı azad edilməsi haqqında Saziş"ə uyğun olaraq iyulun 16-da qüvvəyə minib. Qeyd edək ki, bu ideya Azərbaycanından gəlib. Elə bu istiqamətdə ilk addımı atan da ölkəmiz olub. Belə ki, son bir ildə Çin vətəndaşlarına birtərəfli qaydada respublikamıza vizasız gəlmək imkanı yaradılıb. Xatırladaq ki, bununla bağlı müvafiq müddəa Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən Zirvə toplantısı çərçivəsində 2024-cü il iyulun 3-də qəbul olunan "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə"də öz əksini tapıb.

Azərbaycan həmçinin ona nail olmaq istəyirdi ki, Çin də respublikamızın vətəndaşlarına bu ölkəyə vizasız gediş üçün şərait yaratsın. Dost Çin Azərbaycanın istəyinə qarşılıqlı verdi və ölkəmizdən gələn təşəbbüsə dəstəklədi. Artıq həm Çin vətəndaşları Azərbaycanca, həm də Azərbaycan vətəndaşları Çinə vizasız rejimdə səfər etmək imkanına malikdirlər. Beləliklə, qarşılıqlı səfərlər əhəmiyyətli dərəcədə asanlaşıb.

Yuxarıda bəhs olunan sazişə əsasən, Azərbaycan Respublikasının etibarlı ümumvətəndaş pasportlarına malik vətəndaşları və Çin Xalq Respublikasının etibarlı ümumvətəndaş pasportlarına malik vətəndaşları digər ölkə ərazisinə daxil olmaq, oranı tərk etmək və yaxın tranzit keçməklə üçün hər səfər ərzində otuz (30) gündən çox olmamaqla və hər yüz səksən (180) günlük dövr ərzində ümumilikdə doxsən (90) gün müddətini aşmamaqla viza tələbindən azad edilib.

Çin dünyanın ən böyük turist gətirən ölkələrindən biri hesab olunur. Buna görə də ayrı-ayrı dövlətlər bu ölkədən turist cəlb etmək məqsədilə müxtəlif tədbirlər görürlər. Azərbaycan da dost ölkədən daha çox sayda turist cəlb etməkdə maraqlıdır. Respublikamızın geniş turizm çəlbəciliyi və yaradılan müasir infrastrukturunu bunu reallaşdırmağa imkan verir. Eyni zamanda, möhkəm daxili sabitlik, cəmiyyətimizin tolerantlığı və bu kimi digər amillər də Azərbaycanı xarici turistlər üçün çəlbədi məkan çevirir. Son vaxtlarda Azərbaycanın müvafiq qurumları Çində respublikamızın turizm imkanlarının təqdimatı ilə əlaqədar fəal iş aparırlar ki, bu da öz müsbət nəticələrini verir. Belə ki, Çində ölkəmizə səfər edən turistlərin sayında yüksək artım dinamikası müşahidə edilir. Bunu rəqəmlərdən də görmək mümkündür. Ötən il Çində Azərbaycanca 44 min 798 turist gəlib. Bu, 2023-cü ilə müqayisədə iki dəfə artım deməkdir. Eyni zamanda, respublikamızın dost ölkəyə gədənlərin sayı da artıb. 2024-cü ildə Azərbaycandan Çinə 10 min 602 turist səfər edib. (2023-cü ilə müqayisədə 90 faizdən çox artım). Şübhə yoxdur ki, viza rejiminin qarşılıqlı şəkildə ləğvi iki ölkə arasında turist axınına, bütövlükdə iqtisadi, mədəni əlaqələrin daha da genişlənməsinə güclü tökən verəcək.

Mübariz ABDULLAYEV

Bakının təşəbbüskarlığı və beynəlxalq nizama töhfəsi...

Azərbaycan-ŞƏT münasibətləri: global təhlükəsizlik və iqtisadi tərəfdaşlıq kontekstində

Azərbaycan dövləti xarici siyasət kursunda çoxvektorlu yanaşmaya xüsusi əhəmiyyət verir. Bu kursun ən mühüm dayaqlarından biri çoxtərəfli əlaqələrin inkişafı, beynəlxalq və regional təşkilatlarla əməkdaşlığın gücləndirilməsidir - ölkəmiz təmsil olunduğu hər bir beynəlxalq platformada fəallığı və

təşəbbüskarlığı ilə seçilir, global miqyasda əhəmiyyətli aktor kimi qəbul olunur. Azərbaycanın iqtisadi əməkdaşlığa verdiyi töhfələr, enerji təhlükəsizliyində oynadığı rol, nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafında yaratdığı imkanlar və global təhlükəsizlik prizmasından Cənubi Qafqazda sülh gündəmini real-

laşdırması bu fəallığın konkret göstəriciləridir.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı (ŞƏT) ilə münasibətlərində də mühüm dinamizm müşahidə edilməkdədir - ŞƏT Asiya məkanının ən nüfuzlu regional təşkilatlarından biri kimi həm təhlükəsizlik,

həm iqtisadi, həm də humanitar əməkdaşlıq müstəvisində geniş imkanlara sahibdir. Hələ ki, təşkilatın dialoq tərəfdaşı olan Azərbaycanın qurumda tam təmsilçiliyi mühüm üstünlüklər vəd edir. İlk növbədə, Azərbaycanın geosiyasi mövqeyi - Avrasiya məkanında Şərqi və Qərbi, Şimal və Cənubu

birlişdirən tranzit mərkəz olması - ŞƏT üçün strateji dəyər kəsb edir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Qars, Zəngəzur dəhlizi kimi layihələr Azərbaycanın oynadığı körpü rolunu daha da möhkəmləndirir. Bu imkanlar ŞƏT ölkələrinin iqtisadi inteqrasiyasını və enerji təhlükəsizliyini gücləndirə bilər.

ŞƏT rəhbərliyindən etiraf: təşkilat Azərbaycanı tamhüquqlu üzv kimi görmək istəyir

Təsadüfi deyil ki, bu məsələ ŞƏT rəhbərliyi tərəfindən də etiraf olunur - ŞƏT-in Baş katibi Nurlan Yerməkəbayev Azərbaycanın Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatında (ŞƏT) aktiv fəaliyyət nümayiş etdirdiyini bildirib. O qeyd edib ki, təşkilat Azərbaycanı tamhüquqlu üzv kimi görmək istəyir. "ŞƏT bütün ölkələrə açıq təşkilatdır. Biz fəaliyyətlərimizdə istənilən formada iştirak etmək istəyən bütün ölkələri üzv qəbul edirik. Hər hansı ölkənin üzvlüyə qəbul olunması barədə qərar isə konsensusla verilir. Bütün üzv dövlətlər razılıq verməlidir və bundan sonra prosedür başlayır. Hazırda bütün bu müraçitələr üzv ölkələr tərəfindən nəzərdən ke-

çirilir. Mən təşkilatın icraedici orqanının rəhbəriyəm, əlbəttə, ölkələrin qərarını təsdiqləmək vəzifəndim. Ümid edirəm ki, yaxın gələcəkdə Azərbaycan təşkilata üzv ölkə statusu əldə edəcək, ŞƏT və Azərbaycan arasında əməkdaşlıq daha da genişləndirəcək", - baş katib vurğulayıb.

Xatırladaq ki, həm ərazisinə, həm də əhalisinə görə dünyanın ən böyük ölkələrindən bir neçəsinin üzv olduğu ŞƏT 2001-ci ildə Qazaxıstan, Çin, Qırğızıstan, Rusiya, Özbəkistan və Tacikistan tərəfindən Şanxayda təsis olunub. Hazırda təşkilatın 10 üzvü (Qazaxıstan, Çin, Ru-

siya, Qırğızıstan, Özbəkistan, Tacikistan, Pakistan, Hindistan, İran, Belarus) var. Azərbaycan isə Türkiyə, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Böhrayn, Ermənistan, Misir, Kamboca, Qətər, Kuba və digər ölkələrlə birgə qurumun dialoq tərəfdaşı statusundadır. Bu il avqustun 31-də Çinin Tiencin şəhərində keçirilən sammitdə Azərbaycanın bu quruma üzvlük müraciətinə Hindistan veto qoyub. Pakistan isə buna cavab olaraq Ermənistan üçün eyni addımı atıb.

Azərbaycanın ŞƏT-ə qazandıracağı üstünlüklər

çevrilib. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Bakı-Tbilisi-Ceyhan və TAP/TANAP qaz kəmərləri, həmçinin Zəngəzur dəhlizi layihəsi ŞƏT ölkələrinin Avropa bazarlarına çıxışı asanlaşdıracaq. Azərbaycanın üzvlüyü ilə təşkilat yalnız Asiya daxilində deyil, həm də Avropa istiqamətində strateji nəqliyyat və enerji bağlantılarına sahib olacaq. - Enerji təhlükəsizliyinə töhfə: Azərbaycanın mühüm enerji ixracatçılarından biridir. Neft və qaz kəmərləri vasitəsilə həm Avropaya, həm də Türkiyə üzərindən Şərqi və Cənubi Şərqi Avropaya enerji ixracatçıları Avropa enerji ixracatçıları dövlətləri Azərbaycanın resurslarından faydalana bilər. Bu, təşkilat daxilində enerji təhlükəsizliyinin güclənməsinə mühüm dəstək verəcək.

- İqtisadi əməkdaşlığın genişlənməsi: Azərbaycanın iqtisadiyyatının açıq modelə əsaslanması, xarici sərmayələr üçün əlverişli mühit yaratması ŞƏT ölkələri üçün yeni biznes və investisiya imkanları deməkdir. Əsasən kənd təsərrüfatı, sənaye, lojistik və yüksək texnologiyalar sahəsində əməkdaşlıq imkanları genişdir. Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı və digər nəqliyyat mərkəzləri ŞƏT ölkələrinin tranzit maraqlarına xidmət edə bilər.

- Regional sabitlik və təhlükəsizlik: Azərbaycan regionda sülh və təhlükəsizliyin gücləndirilməsi istiqamətində ar-

dıcıl addımlar atır. Ermənistanla sülh prosesində oynadığı konstruktiv rol, antiterror əməliyyatlarından sonra regionda yaratdığı yeni reallıq ŞƏT-in təhlükəsizlik gündəliyi ilə üst-üstə düşür. Azərbaycanın üzvlüyü təşkilatın regional sabitlikdə təsirini artırır.

- Körpü rolu və diplomatik balans: Azərbaycan həm Qərb, həm də Şərqi dünyası ilə yaxşı münasibətlərə malikdir. Avropa İttifaqı ilə strateji tərəfdaşlıq, Türkiyə ilə qarşılıqlı münasibətlər, Çinlə sıx əməkdaşlıq Azərbaycanın unikal balans siyasətindən xəbər verir. Bu mövqeyi ŞƏT daxilindəki geosiyasi ziddiyyətlərin yumşaldılmasına, dialoq platformalarının güclənməsinə şərait yarada bilər.

- Təşkilatın global nüfuzunun artması: Azərbaycanın beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi - xüsusilə COP29 kimi global sammitlərin keçirilməsi - ölkəmizin beynəlxalq imicini və diplomatik aktivliyini sübut edir. Azərbaycanın ŞƏT-də iştirakı təşkilatın global miqyasda nüfuzunu və təmsilçiliyini artıracaq, onun Qafqaz və Avropa ilə əlaqələrini möhkəmləndirəcək.

Nəticə etibarilə, Azərbaycanın ŞƏT-ə üzvlüyü həm təşkilata, həm də ölkəmizə qarşılıqlı şəkildə böyük faydalar vəd edir. Bu, təkcə iqtisadi və təhlükəsizlik maraqlarına deyil, həm də mədəni, diplomatik və global təsir imkanlarının genişlənməsinə xidmət edəcək.

P.S.MAYILOV

Hindistanın qurumun maraqlarına zidd addımı

ŞƏT üzvü olan dövlətlər ölkəmizi təşkilat üçün mühüm körpü və etibarlı tərəfdaş sayır. Təsadüfi deyil ki, təşkilatın əsas güc mərkəzlərindən biri olan Çin Azərbaycanın ŞƏT-də iştirakını daim dəstəkləyib və bu yöndə açıq mesajlar verib. Son ŞƏT zirvəsində bu məsələ gündəmə gətirildi. Hindistanın atdığı qeyri-adekvat addım isə ümumilikdə ŞƏT-in strateji maraqlarına ziddir - çünki Azərbaycan kimi mühüm regional aktorun qurumdan kənarlaşdırılması ŞƏT üçün ciddi itki deməkdir. Reallıq

ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın ŞƏT-də təmsilçiliyi təşkilatın regional və global təsir imkanlarını gücləndirəcək. Azərbaycan həm siyasi sabitliyi, həm iqtisadi potensialı, həm də strateji mövqeyi ilə ŞƏT-ə əlavə güc və dəyər qazandıra biləcək ölkələr sırasındadır. Bu səbəbdən yaxın perspektivdə Azərbaycanın ŞƏT-də daha geniş status qazanması və təşkilatın ayrılmaz hissəsinə çevrilməsi yalnız zaman məsələsi kimi görünür.

Azərbaycanın ŞƏT-ə üzvlüyünün təşkilata gətirəcəyi üstünlüklərə gəldikdə isə, burada bir neçə istiqamətə diqqət yetirmək olar:

- Geostrateji mövqeyin yaratdığı imkanlar: Azərbaycan Avrasiyanın kəşmiş nöqtəsində yerləşərək həm Şərqi-Qərbi, həm də Şimal-Cənub dəhlizlərinin əsas həlqəsinə

Zəngəzur dəhlizi (TRIPP): Cənubi Qafqazın gələcəyini müəyyənələşdirən əsas layihə

Bakının bu uğurlu təşəbbüsü həm iqtisadi, həm siyasi, həm də geostrateji baxımdan yeni reallıqlar yaradır

Cənubi Qafqaz regionunda son illərdə baş verən böyük siyasi dəyişikliklər yeni reallıqlar yaradıb. Azərbaycan 2020-ci ildə əldə etdiyi tarixi Qələbədən sonra bölgənin siyasi və iqtisadi xəritəsini yenidən

müəyyənələşdirən təşəbbüslərlə çıxış edib. Bu təşəbbüslərin ən önəmlisi şübhəsiz ki, Zəngəzur dəhlizidir (TRIPP). Dəhliz yalnız Azərbaycan üçün deyil, bütövlükdə region üçün strateji əhəmiyyətə

malikdir. Belə ki, dəhliz iqtisadi inteqrasiyanı gücləndirir, siyasi münasibətləri tənzimləyir, global ticarət yollarında yeni arteriya rolunu oynayır və Türk dünyasını birləşdirən mühüm bir vasitə kimi çıxış edir. Ən başlıcası isə bu layihə Azərbaycanın qətiyyəti, siyasi iradəsi və diplomatik səyləri nəticəsində artıq reallaşmaq üzrədir - sonuncu Vaşinqton görüşündə dəhlizin siyasi təsdiq olması Azərbaycanın təşəbbüslərinin beynəlxalq müstəvidə qəbul olunduğunun göstəricisidir.

Türk dünyasını birləşdirəcək körpü...

Bu regional mahiyyətli, amma global xarakterli layihə bütövlükdə bölgənin maraqlarını iqtisadi əməkdaşlıq platforması üzərində uzlaşdırır. Təsədüfi deyil ki, bir çox dövlətlər bu layihənin daha tez reallaşması üçün səy göstərirlər. Hətta ölkələrin ən yüksək səviyyəli toplantılarında belə Zəngəzur dəhlizi mövzusu yer alır - məsələn, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın sədrliyi ilə Milli Təhlükəsizlik Şurasının sentyabrın 30-da keçirilən iclasında da bu məsələyə toxunulub. İclasda Azərbaycanla Naxçıvan arasında maneəsiz daşımalara imkan yaradacaq və bütün region ölkələrinin xeyrinə nəticələr verəcək nəqliyyat xəttinin əhəmiyyəti və yekun sülhün bərqərar olması iradəsi vurğulanıb.

Paralel olaraq Türk Dövlətləri Təşkilatının nəqliyyat nazirlərinin 8-ci toplantısında çıxış edən Türkiyənin nəqliyyat və infrastruktur naziri Abdulkadir Uraloğlu da bildirdi ki, Zəngəzur dəhlizi Cənubi Qafqazda normalaşma prosesində həyati rol oynayır. "Regionumuz üçün digər xoş xəbər Zəngəzur bağlantısı vasitəsilə yeni imkanların açılmasıdır. Bu dəhliz Türkiyə ilə Azərbaycan arasında birbaşa quru nəqliyyatını təmin edəcək və bütün Türk dünyasını bir-birinə bağlayacaq mühüm addım olacaqdır. Eyni zamanda, bütün bölgə ölkələri bundan faydalanacaq", - nazir qeyd edib.

Regional maraqların uzlaşdığı məqam...

Vurğulandığı kimi, yeni logistika xəttinin aparıcı seqmentlərindən birinə çevrilmiş perspektivə malik Zəngəzur dəhlizi ümumən regionun inkişaf dinamikasını artıracaq. Ümumiyyətlə, Azərbaycan bütövlükdə Cənubi Qafqazın bu yeni iqtisadi-siyasi, xüsusilə ticari prosesdən uğurla və yüksək dividend qazanaraq çıxması üçün çalışır - başqa sözlə, Azərbaycan istər təşəbbüskarı olduğu, istərsə də

iştirakçı kimi təmsil olunduğu global layihələrin ilk növbədə Cənubi Qafqaz regionunu əhatə etməsi, bölgəyə dividendlər qazandırması faktoruna fokuslanır. Eyni zamanda, bütün region ölkələri yeni infrastruktur layihəsindən fayda götürə bilərlər. Zəngəzur dəhlizinin yaradılmasında ən mühüm məqamlardan biri isə bəlli olduğu kimi, türkdilli ölkələr arasında əlaqələrin genişlənməsi üçün yeni imkanların açılması ilə bağlıdır. Mərkəzi Asiyadakı türkdilli ölkələr Orta Dəhliz vasitəsilə Azərbaycanla bağlanıb. Orta Dəhliz Zəngəzur qolu Mərkəzi Asiya dövlətlərini Türk dünyasının aparıcı ölkəsi olan Türkiyə ilə daha qısa məsafədə birləşdirəcək firsəti yaradır. Beləliklə, Zəngəzur dəhlizi Türk dünyası üçün strateji körpü funksiyasını daşıyacaq - bu yol vasitəsilə Azərbaycanla Türkiyə arasında birbaşa quru əlaqəsi bərpə olunur. Mərkəzi Asiya ölkələri isə Anadoluya birbaşa bağlanırlar. Bu isə Türk Dövlətləri Təşkilatının iqtisadi və siyasi inteqrasiyasını sürətləndirəcək. Türk dövlətləri uzun illərdir mədəni, tarixi və dil birliyi əsasında əməkdaşlıq edirlər. Ancaq iqtisadi və logistika baxımından tam inteqrasiya yalnız bu dəhlizlə mümkün olacaqdır. Beləliklə, Zəngəzur dəhlizi həm Türk dünyasının birliyini möhkəmləndirir, həm də global güc mərkəzi kimi formalaşmasına şərait yaradır.

Siyasi-iqtisadi əməkdaşlıq mexanizmi...

Bu dəhliz Azərbaycanla yanaşı, bütövlükdə bölgə və Orta Asiya ölkələri üçün yeni iqtisadi imkanlar deməkdir - bazarlara çıxış, tranzit gəlirləri və daha sıx əməkdaşlıq imkanları yaranacaq. Dəhlizin fəaliyyətə başlaması ilə region daxilində ticarət dövriyyəsinin artacağı, logistika xərclərinin azalacağı və iqtisadi münasibətlərin güclənəcəyi gözlənilir. Əslində bu layihə yalnız coğrafi məkanları deyil, həm də iqtisadiyyatları birləşdirir. Bu, həm regional, həm də global sərmayələrin Cənubi Qafqaza yönəlməsinə təkan verəcək.

Paralel olaraq iqtisadi əməkdaşlıq siyasi münasibətlərin sabitləşməsi üçün ən güclü mexanizmdir. Zəngəzur dəhlizi möhür bu baxımdan da böyük önəm daşıyır. Bu layihə siyasi dialoqun intensivləşməsi, qarşılıqlı etimadın artması və münasibətlərin azalması üçün vacibdir. Bu baxımdan Zəngəzur dəhlizi həm də Qafqazda geosiyasi balansın dəyişdirilməsi və əməkdaşlıq mühitinin yaradılması üçün mühüm alet sayılır.

Beynəlxalq əməkdaşlığa yeni nəfəs...

niz regional deyil, həm də global dəstək qazandıqının növbəti təsdiqi. Vaşinqton platformasında dəhlizə dair aparılan müzakirələr, imzalanmış sənədlər həm də onun siyasi legitimliyini təsdiqləyir. Nəticə etibarilə, Zəngəzur dəhlizi Azərbaycan üçün milli maraqların təminatı, region üçün sabitlik və inkişaf, dünya üçün isə yeni ticari

yal deməkdir. Bu dəhliz həm iqtisadi, həm də siyasi, həm də geostrateji baxımdan Cənubi Qafqazın gələcəyini müəyyənələşdirən əsas layihədir. Azərbaycanın qətiyyətli siyasəti nəticəsində reallaşan bu təşəbbüs Türk dünyasını birləşdirəcək, regionun global iqtisadiyyata inteqrasiyasını gücləndirməklə yanaşı, beynəlxalq əməkdaşlığa yeni nəfəs gətirəcək...

P.SADAYOĞLU

"Yaşıl enerji" diplomatiyasının uğuru

Ölkəmizdə işini davam etdirən Bakı İqlim Fəaliyyəti Həftəsi (BCAW2025) çərçivəsində keçirilən sessiyalarda təmiz enerjiyə keçid,

davamlı kənd təsərrüfatı və su ehtiyatlarının idarə olunması, şəhərlər və tikinti mühiti, elm, texnologiya və innovasiya, davamlı iqtisadi inki-

şaf, KOB və yaşıl bacarıqlar, iqlimə uyğunlaşma və dayanıqlılıq kimi

mövzularda səmərəli müzakirələr aparılıb. Beynəlxalq enerji korporasiyalarının tanınmış ekspertləri və iqlim sahəsində çalışan mütəxəssis-

lər maraqlı təklif və təşəbbüslərlə çıxış ediblər. Bir sözlə, İqlim Həftəsi "yaşıl platforma" kimi COP hədəflərinə uyğun olaraq global iqlim icması tərəfindən elan edilmiş 1,5°C hədəfinə aparın yol xəritəsi çərçivəsində müəyyən edilmiş prioritetlərə çatmaqda mühüm rol oynamaqdadır.

İqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə nümunəvi fəaliyyət çərçivəsi

Tədbirdə çıxış edən ekspertlər vurğulayıblar ki, bu mötəbər tədbirə növbəti dəfə ev sahibliyi Azərbaycanla həvalə edilmiş ölkəmizin iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə nümunəvi fəaliyyəti ilə bağlıdır. BMT Baş Assambleyasının 73-cü sessiyasının prezidenti Maria Fernanda Espinoza bildirib ki, COP29-da iqlim dəyişikliyi ilə bağlı maliyyə vəsaitinin təmin edilməsi ən böyük uğur kimi yadda qalıb. COP-un əsas mövzularından biri maliyyəyə keçid ilə bağlı yekun nəticəyə Bakıda nail olunub. Azərbaycanın söyi ilə aparılan səmərəli danışıqlar və diplomatik uğurların nəticəsində iqlim maliyyəsi

siyasətini koordinasiya edəcək beynəlxalq təsisatın - İtqi və Zərəmə cavab verən Fondun maliyyə bütəcəsinin formalaşdırılması və maliyyəyə keçid sənədlərinin təmin edilib.

Mərkəzi Asiya üzrə İqlim Dəyişikliyi və Dayanıqlılıq Xidmətlərinin rəhbəri Viktor Kovalenko isə qeyd edib ki, Azərbaycan uğurlu "yaşıl enerji" diplomatiyasını yürütməklə geniş həmrəylik platforması yaradıb və ötən il COP29 sammiti ilə iqlim tarixində ən mühüm sənədlərin Azərbaycan paytaxtında imzalanmasına nail olub, uzun illər əldə edilməyən razılaşmalar bu məkanda öz həllini tapıb.

Bakı İqlim Həftəsi iqlim hədəflərinə çatmaqda beynəlxalq əməkdaşlığı gücləndirəcək

Azərbaycanın bərpəolunan enerji güclərinin yaradılması istiqamətində apardığı məqsədyönlü layihələrdən bəhs edən energetika naziri Pərviz Şahbazovun sözlərinə görə, ölkəmizdə 2030-cu ilə qədər şəbəkənin inteqrasiya imkanları çərçivəsində ümumi 2,7 gıqavat gücündə Günəş elektrik stansiyası tikmək planlaşdırılır. Bu addım Azərbaycanda quraşdırılmış

"Yaşıl enerji"nin gücü 4 gıqavata çatdırılacaq

bərpəolunan enerji gücünü üçqat artıraraq 4 gıqavata çatdırılacaq və 3,2 milyard ton istixana qazı emissiyasının qarşısını alacaq. Növbəti iki ildə 10 yeni elektrik stansiyası şəbəkəyə inteqrasiya ediləcək. Bununla yanaşı, 2 gıqavat bərpəolunan enerjinin idarə olunması üçün 250 meqavat gücündə və 500 meqavat-saat həcmində batareya saxlanc sistemləri də istifadə ediləcək. Bu layihələrdən biri - 240 meqavat gücündə Xəzər dənizində qurulan külək elektrik stansiyasının artıq bu ilin noyabrında istismara verilməsi planlaşdırılır.

Bərpəolunan enerji sahəsində yalnız iri layihələr deyil, kiçik və orta ölçülü layihələr də bazarda mühüm rol oynayır. Bərpəolunan enerji üzrə tanınmış təsisatçılardan biri "BCG Bakı" şirkətinin tərəfdarı Aleksandr Tişkov bildirib ki, alternativ enerji sahəsində uğur qazanmaq üçün uzunmüddətli strateji master-plan, dövlətin maliyyə dəstəyi və yeni biznes imkanlarının axtarılması xüsusilə əhəmiyyət daşıyır. Bu sahədə Azərbaycanın atdığı addımlar təqdirəlayiqdir. Azərbaycan global modelləri uğurla tətbiq edərək həm alternativ enerji mənbələrini istehlaka gətirir, həm də günəş panellərinə sərmayə qoymaqla ekoloji təmin enerji imkanlarını genişləndirir.

Baku Climate Action Week Announced

"Masdar Azerbaijan" şirkətinin meneceri Murad Sadıxov isə bildirib ki, Azərbaycan bərpəolunan enerjinin ixracında potensial mərkəzlərdən birinə çevrilir. "Yaşıl enerji" ixracı əsasən Avropaya yönəlib. Azərbaycan Mərkəzi Asiya ölkələri ilə də sazişlər imzalayıb ki, bu sənədlərin icrası sayəsində Azərbaycan həm Mərkəzi Asiyaya bağlanacaq, həm də

Azərbaycan enerji gücü ilə regiona sabitlik gətirmək niyyətindədir

Avropaya çıxış imkanı qazanacaq. Əsas marşrutlardan biri Naxçıvana, Türkiyəyə, digəri isə Azərbaycan-Gürcüstan-Türkiyə marşrutu ilə Bolqarıstana uzanır. Bu diversifikasiya sayəsində Yaşıl Enerji Dəhlizləri formalaşacaq. Layihələr çərçivəsində 2040-cı ilə qədər mərhələli şəkildə təxminən 4 gıqavatlıq bərpəolunan enerji ixracı nəzərdə tutulur. Bu amil Azərbaycanın "yaşıl enerji" sahəsində ixrac potensialını artıracaq və regionun dayanıqlı

enerji inteqrasiyasına töhfə verəcək. Ambisiyalar yalnız ixracla bitmir. Məqsəd daha böyük bir enerji şəbəkəsi qurmaq, həmin şəbəkənin bir hissəsinə çevrilmək və bununla bütün regiona sabitlik gətirməkdir. Azərbaycan bu prosesin mərkəzində enerji qovşağı kimi çıxış edərək, qitələr arasında enerji keçidində mühüm rol oynayacaq. Nəticədə, bu, təkcə respublikamız üçün deyil, bütövlükdə Avrasiya üçün böyük əhəmiyyətə sahibdir.

Azad ərazilərdə "yaşıl infrastruktur" qurulur

Azərbaycanın "yaşıl hədəflərində" azad ərazilərin potensialı da xüsusilə əhəmiyyət daşıyır və bölgədə istifadəyə verilməsi 30-dan artıq su elektrik stansiyası bu potensialı gətirəcək artırır. Bir neçə gün əvvəl işğaldan azad edilmiş ərazilərdə yaşıl texnologiyaların və enerji səmərəliliyi tələblərinin tətbiqi ilə bağlı əlaqələndirmə və monitorinq üzrə İşçi Qrupun 10-cu iclasında da bölgənin "yaşıl gücü" barədə nikbin rəqəmlər səsləndirilib. İşçi Qrupunun sədri Pərviz Şahbazov bildirib ki, azad olunmuş ərazilərdə "yaşıl texnologiyalar"ın tətbiqi və bərpəolunan enerji

mənbələrindən istifadənin genişləndirilməsi davamlı xarakter alıb. Şuşa, Kəlbəcər və Cəbrayıl şəhərləri, Cəbrayıl rayonunun Şükürbəyli və Horovlu kəndlərində, eləcə də Laçın və Kəlbəcərdə istifadəyə verilməsi su elektrik stansiyaları təmiz enerjiyə keçidə dərin töhfələr verir. Eyni zamanda, bölgədə "yaşıl texnologiyalar"ın tətbiqi artır, Horovlu kəndində 334 fərdi yaşayış evində damüstü günəş panellərinin şəbəkəyə qoşulması, Şuşa və Laçın şəhərləri, həmçinin Zabux kəndinin əhalisi üçün təşkil edilmiş bərpəolunan enerji mənbələrindən istifadə enerji səmərəliliyini gücləndirir. Bölgədə inşa edilmiş binalarda yüksək enerji səmərəliliyini təmin etmək məqsədilə görülmiş tədbirlər, ərazidə quraşdırılmış LED işıqlandırma dirəkləri, günəş əsaslı hibrid işıqlandırma qurğuları, elektrik doldurma məntəqələri, istismar edilən elektrikli avtobuslar və ictimai binalarda quraşdırılmış günəş panelləri "yaşıl infrastruktur"un dayanıqlılığını möhkəmləndirir. Beləliklə, Bakı İqlim Fəaliyyəti Həftəsi dayanıqlı inkişaf və iqlim fəaliyyəti öhdəliyinə sadıq olan təşkilatlarla yeni əməkdaşlıq əlaqələri, eləcə də investisiya və tərəfdaşlıqlar çərçivəsində Azərbaycanın yeni təşəbbüslərinin dəstəklənməsi baxımından səmərəli platforma kimi yadda qalacaq. Tədbirdə əldə edilən anlaşmalar iqlim həllərinin inkişaf etdirilməsi məsələsində beynəlxalq əməkdaşlıq və sinerjiyi daha da gücləndirəcək. Azərbaycan regionda iqlim tədbirlərində lider mövqeyini qoruyacaq və yaşıl keçid imkanlarını nümayiş etdirməyə davam edəcək.

E.CƏFƏRLİ

Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportu global innovasiya xəritəsinə qoşulub

Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportu sərnişin təhlükəsizliyi və komfortunu prioritet tutaraq daha bir strateji nailiyyətə imza atıb. Azərbaycanın əsas hava qapısı olan aeroportun texniki infrastrukturuna dünyanın qabaqcıl şirkətlərindən biri - "ResQtec" tərəfindən hazırlanmış "Rapid Recovery System (R2S)" texnologiyası əlavə olunub.

Beynəlxalq hava limanından bildirilib ki, aviasiya sənayesində "qızıl standart" sayılan "R2S" sistemi təyyarələrin yerüstü hərəkətini daha sabit və təhlükəsiz edir, uçuşların fasiləsizliyinə şərait yaradır. Texnologiyanın üstünlüyü ondadır ki, bütün proses tək addımla və kəsilmədən həyata keçirilib, əlavə müdaxilə ehtiyacını minimuma endirərək eməliyyatları daha çevik və etibarlı edir. Əlavə olaraq, bu proses yalnız sərnişinlərin tam şəkildə təyyarəni tərk etməsindən sonra icra olunur.

Hazırda regionda bu texnologiyaya malik yeganə hava limanı məhz Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportudur. Bu nailiyyət Azərbaycanı

yalnız coğrafi qovşaq deyil, həm də texniki etibarlılıq baxımından tranzit üçün ən güvenli seçimə çevirir və beynəlxalq trafiklər üçün cəlbediciliyini artırır.

Yeni texnologiyanın tətbiqi-nə hazırlıq çərçivəsində əməkdaşlar "ResQtec"-in beynəlxalq təlim proqramlarını uğurla tamamlayıblar. Əvvəlcə Çexiyada keçirilən kurslar, ardınca isə Bakıda təşkil olunan intensiv 5 günlük program nəticəsində mütəxəssislər avadanlığın idarə

edilməsi üzrə ən müasir biliklərə yiyələniblər. "ResQtec" texnologiyaları artıq global səviyyədə Toronto, Manas, Vyana, Cenevrə, Tallin, Ostrava, Changi kimi aparıcı hava limanlarında, eləcə də "Qatar Airways", "Air France", "Etihad Airways", "Air Canada" kimi nüfuzlu aviashirkətlərdə uğurla tətbiq olunur. Azərbaycanın bu ekosistemə qoşulması ölkəmizin global aviasiya ailəsində etibarlı tərəfdaş kimi mövqeyini gücləndirir.

"ResQtec" texnologiyasının tətbiqi Azərbaycanın aviasiya infrastrukturunun modernləşməsi yolunda mühüm mərhələdir. Bu addım daha yüksək etibar deməkdir, eyni zamanda ölkəmizin beynəlxalq aviasiya ailəsində güclənən mövqeyinin göstəricisidir", - deyir Azərbaycan hava limanlarının eməliyyatlar üzrə direktoru Teymur Həsənov vurğulayıb.

Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportu bundan sonra da innovativ texnologiyalara investisiya etməklə modernləşmə siyasətini davam etdirəcək.

Yeni çağırışlar fonunda yaranan imkanlar dəyərləndirilməlidir

"İqlimə Davamlı Aqrobiznes: Stratejiyanın, investisiyanın və siyasətin uzlaşdırılması" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib

Bakı İqlim Fəaliyyəti Həftəsi (BCAW2025) çərçivəsində "İqlimə Davamlı Aqrobiznes: Stratejiyanın, investisiyanın və siyasətin uzlaşdırılması" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dəyirmi masada Azərbaycan Prezidentinin iqlim məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi, COP29-un Prezidenti Muxtar Babayev, kənd təsərrüfatı naziri Məcnun Məmmədov, BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə regional nümayəndəsi, Baş direktorun köməkçisi Viorel Gutu, aqrar sahədə fəaliyyət göstərən şirkət və assosiasiyaların nümayəndələri, ekspertlər iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən Azərbaycan Prezidentinin iqlim məsələləri üzrə xüsusi nümayəndəsi, COP29-un Prezidenti Muxtar Babayev bildirib ki, iqlim dəyişikliyi həyatın bütün sahələrinə təsir etdiyi kimi, yeni çağırışlar və imkanlar da yaradır. İqlim dəyişikliyi aqrar sahədə fəaliyyətə çətinliklərə səbəb olduğunu deyən Muxtar Babayev qeyd edib ki, iqlimə uyğunlaşma ilə yanaşı, yeni çağırışlar fonunda yaranan imkanlar dəyərləndirilməlidir.

Kənd təsərrüfatı naziri Məcnun Məmmədov deyib ki, iqlim dəyişikliyi təkcə ekoloji deyil, həm də sosial-iqtisadi məsələdir. İqlim dəyişikliyi daha çox aqrar sahəyə təsir etdiyini deyən Məcnun Məmmədov vurğulayıb ki, iqlim dəyişikliyi risklərini azaltmaq, su və topraq resurslarından səmərəli istifadə etmək üçün kənd təsərrüfatının hər bir sektorunda rəqəmsallaşmaya ehtiyac var. Nazir əlavə edib ki, Azərbaycanda kənd təsərrüfatının müasir və rəqəmsal kənd təsərrüfatına çevrilməsi, kənd yerlərinin in-

kişafı məqsədilə ardıcıl və sistemli tədbirlər görüldür, aqrar sahədə dövlət dəstəyi tədbirləri genişləndirilir.

BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə regional nümayəndəsi, Baş direktorun köməkçisi Viorel Gutu isə öz növbəsində ərzaq təhlükəsizliyi, yeni çağırışlara uyğun dayanıqlı kənd təsərrüfatı sisteminin yaradılması, ətraf mühiti qorumaqla məhsuldarlığın artırılması, bu istiqamətlərdə global əməkdaşlıq məsələlərinə toxunub. O global çağırışların təsirləri fonunda dayanıqlı aqro-ərzaq sistemlərinin qurulmasının vacib olduğunu, rəqəmsal texnologiyaların geniş tətbiqi ilə kənd təsərrüfatı sahəsinin üzvləşdiyi riskləri minimuma endirməyin və aqrar sahədə məhsuldarlığı artırmağın mümkün olduğunu diqqətə çatdırıb.

Tədbirdə çıxış edən natiqlər fermerlərə dəstək alətləri və sahibkarlıq təşəbbüslərinin genişləndirilməsi, maliyyə ölçətanlığının təmin olunması, aqrar sahəyə investisiya və digər məsələlər barədə fikirlərini bölüşüb, aqrar sahənin inkişafı ilə bağlı təkliflər səsləndiriblər.

Ağ Evin İdarəetmə və Bütçə İdarəsi (OMB) federal hökumət qurumlarına maliyyə çatışmazlığı səbəbindən müvəqqəti bağlanma planlarını həyata keçirməyə başlamaq üçün təlimat verib. ABŞ mətbuatının məlumatına görə, OMB direktoru Russell Vout hökumətin fəaliyyətinin dayanmasını "yeni xərclər 1 trilyon dollar daxil edən ağlısız Demokratların siyasi tələbləri" ilə izah edib. O, federal qurumların rəhbərlərinə yazıb: "Ona görə də təsirə məruz qalan qurumlar in-

ABŞ-da müvəqqəti bağlanma...

di nizamlı bağlanma planlarını həyata keçirməlidirlər".

Göstərişə əsasən, fəaliyyət dayansa da, işçilər planlaşdırılan dayandırma işlərini yerinə yetirmək üçün növbəti müntəzəm iş günlərində işə hesab verilməlidirlər: "Biz daha bir me-

Ağ Ev "şotdaun" başladığını təsdiqlədi

morandum verəcəyik ki, prezident təsisatlar haqqında qanun layihəsini imzalayan kimi hökumətin funksiyaları bərpa olunmalıdır".

Qeyd edək ki, iki gün öncə ABŞ Senatı hökuməti müvəqqəti maliyyələşdirmək üçün Demokratlar və Respublikaların qanun layihələrini qe-

bul edə bilməyib. Buna görə də oktyabrın 1-də Bakı vaxtı ilə saat 08.00-dan ABŞ hökumətinin fəaliyyəti minimum səviyyədə davam etdirilib. Senatda tərəflər arasındakı kəskin fikir ayrılıqları fonunda "şotdaun"un həftələrlə davam edəcəyi gözlənilir.

"Şotdaun" a qədər...

Qeyd edək ki, yaranan vəziyyət Senatın hökumətin bağlanmasının qarşısını almağa yönəlmiş təklif olunan iki qanun layihəsindən heç birini təsdiq etməməsi ilə başladı - Respublikaların ilk təklifi 55 senator tərəfindən dəstəkləndi, 45 senator isə öleyhinə səs verdi. Demokratlar tərəfindən hazırlanan ikinci variant da lazımı sayda səs toplaya bilməyib: lehinə 47, əleyhinə 53 səs.

Senat sentyabrın 30-da fasilə elan edib - beləliklə, oktyabrın 1-də ABŞ-da "şotdaun" başlayıb. Bu, 2019-cu ildən bu yana müşahidə olunan ikinci analoji haldır. Xatırladaq ki, yaranan vəziyyət Konqresin bütçəni təsdiq etməməsi və prezidentin onu imzalamaması səbəbindən bəzi ABŞ dövlət qurumlarının işinin müvəqqəti dayandırılmasıdır. Bu risk adətən yeni maliyyə ilinin başlanğıcı olan oktyabrın 1-də baş verir. Bütçə qəbul edilməzsə, bəzi dövlət işçiləri ödənişsiz məzuniyyətə buraxılır, kritik xidmətlər isə ödənişsiz fəaliyyətlərini davam etdirirlər. 2019-cu ildə qəbul edilən qanu-

na əsasən, bu günlər üçün sonradan onlara kompensasiya verilir. Bağlanmalar adətən Konqres tərəfindən idarə olunan federal xərclərin 25 faizinə qədər təsir göstərir.

Qeyd edək ki, ABŞ-da Konqresin icazəsi olmadan maliyyə transi ayrılması qadağandır. Hər bir qurum yalnız həmin təsisatda maliyyə ayrılması haqda qanun layihəsinin parlamentin hər iki palatası və prezident tərəfindən təsdiq edildikdən sonra maliyyə alır. Bu addımlardan hər hansı biri alınmazsa, maliyyə bloklanır.

"Şotdaun" a qədərki prosesə nəzər salsaq:

- Agentliklər bütçə sorğusunu tərtib edir və onu İdarəetmə və Bütçə

İdarəsinə göndərirlər;

- Aparat prezidentə təkliflər hazırlayır.

- Konqres onları bütçə işi üçün 12 komitəyə təqdim edir;

- Yekun sənəd kompleks qanun layihəsinə birləşdirilir və hər iki palata tərəfindən səsverməyə çıxarılır.

"Şotdaun" dan qaçmağın yeganə yolu isə hökumətə yeni bütçə təsdiqlənənə qədər əvvəlki ilin şərtlərinə uyğun fəaliyyət göstərməyə imkan verən müvəqqəti maliyyələşdirmə qətnaməsinin (Davamlı Qətnamə) qəbul edilməsidir. Bəzən bir neçə belə qətnamə ardıcıl olaraq tələb olunur. Onlar qəbul edilməzsə, bağlanma qaçılmazdır.

Maşsız, işsiz, ödənişsiz...

Vurğulandığı kimi, bağlanma zamanı bəzi dövlət işçilərinə məcburi ödənişsiz məzuniyyət verilir. Onlara işə gəlmək, xidməti avadanlıqdan istifadə etmək, öz vəzifələrini yerinə yetirmək qadağan olunur. Milli parklar və muzeylər bağlanır, elmi tədqiqatlar dayandırılır, IRS auditləri dayandırılır və Kiçik Biznes İdarəsi yeni şirkətlərə kreditlərin verilməsini bloklayır. Yeni pasportlar və vizalar işlənmir. Podratçılar - mühafizəçilər, təmizləyicilər və başqaları da ödənişsiz qalırlar.

İnsanların və ömləkin təhlükəsizliyini təmin edən xidmətlər, eləcə də işi Konstitusiyada təsbit olunmuş vəzifəli şəxslər - prezident, Konqres üzvləri, hakimlər, hərbi qulluqçular, federal hüquq-mühafizə orqanlarının əməkdaşları, dövlət xəstəxanalarının həkimləri, aviadispetçerlər, qida təhlükəsizliyi müfəttişləri öz işlərini davam etdirirlər. Hər bir qurum maş almadan işləməli olan işçilərin siyahısını tərtib edir. Sosial təminat proqramları (Medicare, Medicaid, əlillik ödənişləri) və ABŞ Poçt Xidməti fəaliyyətini davam etdirir - onlar ayrıca maliyyələşdirilir. Klinikalar və veterinarların sağlamlıq xidmətləri də fəaliyyətini davam etdirir - baxmayaraq ki, bəzi xidmətlər, məsələn, milli qəbiristanlıqların saxlanması müvəqqəti olaraq dayandırılabilir.

İşin dayandırılması isə yüz minlərlə dövlət qulluqçusunun və onların ailələrinin, eləcə də dövlət qurumlarına xidmət göstərən müəssisələrin - podratçılardan tutmuş dövlət qurumlarının yaxınlığındakı kafelərə qədər gəlirlərinə təsir göstərir. Vaşinqton, eləcə də çoxlu sayda federal iş yerləri olan ştatlar - Alyaska, Montana, Vayominq, Merilend və Virciniya bundan ən çox təsirlənən ərazilərdir. Qeyri-sabitlik dövründə podratçılar öz xidmətlərini qiymətini qaldıra bilərlər.

ABŞ-da müasir bütçə qaydalarının qəbul edildiyi 1976-cı ildən bəri maliyyələşmədə 20 dəfə analoji gecikmələr baş verib. 1980-ci ilə qədər belə fasilələr hökumətin fəaliyyətinə mane olmurdu. Baş prokuror Benjamin Sivieltinin (1980-1981) prosesi tənzimləyən qərarlarından sonra vəziyyət dəyişdi - o, federal qurumların təsdiq edilmiş bütçə olmadan fəaliyyət göstərmək hüququnun olmadığını təsdiqlədi. 1990-cı ildən bu yana hətta bir neçə saatdan çox davam edən hər hansı maliyyə gecik-

Ən çoxu 34 gün çəkən 20 bağlanma...

məsi rəsmi olaraq bağlanma hesab olunur.

Ən uzun bağlanma Donald Trampın birinci prezidentliyi dövründə baş verib: 34 gün (22 dekabr 2018-ci il - 25 yanvar 2019-cu il). Bu bağlanma zamanı 380 min dövlət işçisi məzuniyyətə buraxılıb, 420 min nəfər ödənişsiz işləyib və daha 4,1 milyon insanın gəlirləri müqavilələrin dondurulması səbəbindən təsirlənib. Ədliyyə Departamenti 60 min-

dən çox immiqrasiya dirləməsinə ləğv edib. Bununla belə, bəzi qurumlar fəaliyyətini davam etdirir - çünki bütçə qanun layihələrinin beş-də biri böhrandan əvvəl artıq təsdiqlənir.

İkinci ən uzun qapanma Bill Klinton (1995-1996) dövründə 26 gün davam edib. Bu bağlanma iki mərhələdən ibarət olub. Üçüncü ən uzun qapanma isə 2013-cü ildə Barak Obamanın dövründə olub - 16 gün davam edib.

Kütləvi ixtisar anonsu - ABŞ Prezidenti demokratları günahlandırdı...

"Politico"-nun yazdığına görə, Ağ Ev bu zaman kəsiyini hökumət aparatını "təmizləmək" üçün bir fürsət kimi qiymətləndirir: əlverişsiz məmurları işdən çıxarmaq və onları sadıq kadrlarla əvəz etmək üçün bundan yaxşı imkan olə düşməz. Üstəlik, böhran vəziyyətində Tramp seçicilər qarşısında mövqeyini gücləndirərək məsuliyyəti demokratların üzərinə qoymaqla özü-

nün siyasi varlığını daha da möhkəmləndirə bilər. Mütəxəssislər hesab edirlər ki, qısamüddətli dayanma bazarlara minimal təsir göstərəcək - şirkətlərin üçüncü rüb üzrə hesabları daha vacib şərt kimi çıxış edir, makroiqtisadi risklər isə orta səviyyədə qalacaq.

Yeri gəlmişkən, ABŞ Prezidenti Donald Tramp iki gün öncə Ağ Evdə jurnalistlərə açıqlamasında bildi-

rib ki, hökumətin bağlanması federal hökumətdə kütləvi ixtisarlara səbəb ola bilər. "Demokratlar işin dayandırılmasını istəyirlər. Hökuməti bağladığınız zaman ixtisar etməlisiniz, ona görə də çoxlu insan ixtisar edəcəyik", - deyir dövlət başçısı bildirib.

Digər ən vacib məsələ isə ABŞ hökumətinin fəaliyyətini dayandırmasının Ukraynaya hərbi yardımını əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına və silah tədarükünün dondurulmasına gətirib çıxara biləcəyi ilə bağlıdır.

Orbandan xəbərdarlıq!

Bir müddət bundan əvvəl Rusiyaya məxsus qırıqların və PUA-ların NATO-nun üzv ölkələri - Polşa, Rumıniya və Estoniyanın hava məkanına müdaxilə etməsi Avropada ciddi narahatlıq və təşviş yaratdı. Bu, bir çox Avropa ölkələrinin hərəkatə gətirdi. Polşa və Estoniya NATO-nun rəhbərliyinə alyansın niyyətinin 4-cü maddəsinin işə sa-

linması - kənar təhlükənin qarşısının alınması ilə bağlı toplantının keçirilməsi üçün müraciət etdi. Sözsüz ki, toplantı dərhal baş tutdu. Bundan başqa, həm Baltik dənizində, həm də Polşa-Belarus və Polşa-Ukrayna sərhədində, habelə

Baltik regionu ölkələrinin Rusiya ilə sərhəd bölgələrində hava hücumundan müdafiə sistemlərinin aktiv şəkildə işə salınması, xüsusilə də hava məkanının təhlükəsizliyinin təminatı istiqamətində təcili tədbirlərin görülməsinə başlandı. Eyni zamanda Avropa ölkələrinin dövlət rəhbərləri son hadisəyə görə

Əgər rus PUA-ları Macarıstanın hava məkanını pozarsa...

Kremlə qarşı kəskin bəyanatlar səsləndirildilər. Artıq bu bəyanatlara Macarıstanın Baş naziri Viktor Orban da qoşulub. Belə ki, V.Orban "Döyüş saati" podkastında jurnalistin Rusiya PUA-larının Macarıstanın hava məkanını pozacağı təqdirdə Budapeşt tərəfindən hansı addımların atılacağı ilə bağlı suala cavablandırarkən bildirdi ki, Macarıstan dərhal həmin PUA-ları vuracaq. Bundan başqa, baş nazir Avropa İttifaqının Rusiyadan hər cəhətdən üstün olduğunu deyib - o, hesab edib ki, qərbi avropalıların Rusiya PUA və təyyarələrinin bir neçə ölkənin hava məkanını pozması ilə bağlı mövqeyi düzgün de-

yil. "Avropa hər cəhətdən güclüdür, Rusiya isə hərbi, iqtisadi və say baxımından daha zəifdir. Bizə zərər vermə bilməzlər. Biz güclü bir cəmiyyət kimi hərəkat etməliyik".

Orban mövqeyini dəyişib?

Məsələ ilə bağlı politoloq Rəşad Bayramov "Yeni Azərbaycan" qəzetinə şərhində qeyd edib ki, Orbanın iqtisadi məsələlərdə mövqeyi fərqli olsa da, təhlükəsizlik-müdafiə məsələsində eyni mövqedən çıxış edir. "Prinsip etibarlı ilə Viktor Orbanın son açıqlamasında ciddi mövqə dəyişikliyi müşahidə olunmur. Orban Avropa İttifaqının Rusiyaya qarşı bir çox sanksiyalarına qarşı çıxıb. Sözsüz ki, o, bunu Macarıstanın iqtisadi maraqları kontekstində edib. Bildiyimiz kimi, Macarıstan enerji cəhətdən Rusiyadan asılıdır. Əgər Macarıstan Qərbin Rusiyaya qarşı siyasi cəhəsinə qoşulsaydı, xüsusilə də Aİ-nin bütün sanksiya paketlərini dəstəkləyərsə, bu, ölkə üçün xoş olmayan proseslərə gətirib çıxaracaq. Moskva buna cavab olaraq Macarıstana ixrac etdiyi neftin və qazın qiymətini qaldıracaq, həmçinin digər iqtisadi cəza tədbirləri-

nə əl atacaq. Belə bir hal Macarıstan iqtisadiyyatına mənfi təsir göstərə bilər. Lakin söhbət Macarıstanın təhlükəsizliyindən, xüsusilə Avropa məkanının kollektiv təhlükəsizliyindən gedirsə, təbii ki, Macarıstan hökumətinin rəhbəri bu məsələdə Avropa ölkələrinin liderləri ilə eyni mövqedən çıxış etməli. Orban bu müsahibəsindən əvvəl də dəfələrlə bəyan edib ki, əgər Rusiya Avropa İttifaqının hər hansı üzv ölkəsinin təhlükəsizliyini təhdid edərsə, buna cavab olaraq adekvat tədbirlər görülməlidir. Orban heç bir halda Rusiya PUA-larının öz ölkəsinin hava məkanına müdaxiləsinə göz yumma bilməz. Əgər bunu sakit qarşılayarsa, o, faktiki olaraq hədəfdə olacaq - nəinki Avropa İttifaqının özündə, hətta Macarıstanın daxili auditoriyasında da çox kəskin reaksiya ilə üzləşəcək. İqtisadi məsələlərdə fərqli mövqə sərgiləyə bilər, amma təhlükəsizlik-müdafiə məsələsində bu, əsla mümkün deyil. Bu əsnada Orbanın son çıxışını mövqə dəyişikliyi kimi qiymətləndirməməliyik," - deyir R.Bayramov vurğulayıb.

Yunis ABDULLAYEV

Yaxın Şərq yenidən qaynar nöqtəyə çevrilir

Qərb bölgəyə hərbi qüvvələrini cəmləşdirir

Yaxın Şərqdə bütün regiona öz təsirini göstərəcək yeni siyasi proseslər meydana gəlməkdədir. Beynəlxalq və regional güc mərkəzlərinin geosiyasi mübarizə poliqlonuna çevrilən bu regionda böyük müharibəyə və hərbi qarşıdurmalara gətirib çıxaran proseslər yenidən qaynamağa başlayıb. Hər zaman olduğu kimi, regiondaxili və regiondan kənar güc mərkəzləri Yaxın Şərqdə öz geosiyasi və geostrateji maraqlarını təmin etməkdə israrlıdır. Bəzən bu maraqlar dialoq, bəzən isə hərbi güc yolu ilə təmin olunub. Regionda bu günə qədər baş verən hadisələr bunu deməyə əsas verir. Son proseslər fonunda ABŞ-ın Yaxın Şərqə fokuslanması, xüsusilə də hazırkı administrasiyanın region ölkələri ilə əməkdaşlığı

genişləndirməsi, regionla bağlı böyük layihələr hazırlanması və regionla sərhəd olan Aralıq, Qırmızı və Ərəb dənizlərində, o cümlədən Körfuz sularında hərbi qüvvələrini cəmləşdirməsi onu deməyə əsas verir ki, Vaşinqton Yaxın Şərq strategiyasında ciddi dəyişikliklər etmək niyyətindədir. Böyük ehtimalla, bu dəyişiklik özünü ilk növbədə hərbi gücdə göstərəcək. Belə ki, ABŞ-ın aviadaşyan və kontinental ballistik raketlərlə təchiz olunmuş hərbi gəmiləri Yaxın Şərqə doğru hərəkat etməyə başlayıb - ABŞ-ın iki qırıq təyyarədaşyan gəmisi - Ronald Reyqan Hörmüz boğazına, USS Gerald R. Ford gəmisi isə Cəbəllütariq boğazını keçərək İsrail sahillərinə tərəf irəliləyir. Bununla yanaşı, ABŞ-ın yanacaq daşı-

yan təyyarələri də Yaxın Şərqə yollanıb - "Clash Report"un məlumatına görə, artıq iki-üç təyyarə Böyük Britaniyanın RAF Mildenhall aviabazasına və ABŞ-ın Qətərdəki Əl Udeid Hərbi Hava Qüvvələri bazasına enib. Böyük Britaniya da hərəkatə keçib - rəsmi London Kral Hərbi Hava Qüvvələrinə məxsus RC-135W Rivet Joint gəmisi Yaxın Şərqə göndərib. Qeyd edək ki, Vaşinqton bu qərarı sentyabrın 30-da "Müharibə Departamenti" tərəfindən təşkil olunan generalın görüşündən sonra verib. Bu görüşdə ABŞ-ın 800 general və admiralı, o cümlədən Avropa, Yaxın Şərq və Asiya-Sakit okean regionunda xidmət edən komandirlər və yüksək rütbəli zabitlər iştirak ediblər.

Həqsetdən beynəlxalq ictimaiyyətə mesaj

"Müharibə Departamenti"nin katiibi Pit Həqset ABŞ-ın generallarının toplantısında mühüm bəyanatlar səsləndirib, dünya ictimaiyyətinə mesajlar ötürüb. Həqset qeyd edib ki, ABŞ-ın əsas vəzifəsi müharibələrin qarşısını alan gücə sahib olmaqdır. "Əgər düşmənlərimiz ağılsızcasına bizə meydan oxumaq qərarına gəlsələr, Müharibə Departamentinin gücü, dəqiqliyi və şiddəti onları ezəcək. Oyunlara vaxt yoxdur, biz müharibəyə

yə hazır olmalıyıq," - deyir Həqset əlavə edib ki, "Müharibə Departamenti"nin yeni missiyası yalnız döyüş əməliyyatları olacaq: "Heç kim müharibə istəmir, biz sülhü sevirik. Bizim planetin ən güclü, ən ölümcül və ən yaxşı təlim keçmiş ordusu var. Heç kim bizimlə bərabər ola bilməz, heç kim bizimlə rəqabət apara bilməz. Sülh istəyirik, savaşa hazır olmalıyıq. Bütün Amerika ordusunu və yüksək zabit heyətini hazır vəziyyətdə

olmağı tapşırıram". Həqset, həmçinin vurğulayıb ki, ABŞ ordusu öz tarixi köklərinə qayıdır: "Pentaqon bu gündən etibarən müharibə departamenti olaraq yalnız döyüşə hazırlaşmağa başlayacaq. Pentaqon 1947-ci ildə olan köklərinə qayıdır və müharibə üzrə departməntə çevrilir". "Müharibə Departamenti"nin toplantısında Prezident Donald Tramp da çıxış edib - Ağ Evin rəhbəri də ABŞ-ın dünyanın ən güclü, dayanıqlı və dünyanın hər yerində ölkənin maraqlarını təmin etmək iqtidarında olan orduya malik olduğunu bildirib.

İki hadisə arasında uzlaşma

Məsələ ilə bağlı Yaxın Şərq üzrə ekspert Vüqar Ziforoğlu "Yeni Azərbaycan" qəzetinə şərhində qeyd edib ki, Tramp administrasiyası Yaxın Şərq siyasətində hərbi gündəmdən istifadə etməsi istisna deyil. "Generalın görüşü və dərhal ABŞ donanmasının Hörmüz bölgəsinə yönləndirilməsi arasında aydın sinxronluq var. Bu, həm daxili, həm də xarici auditoriyaya mesajdır. ABŞ

həm güc nümayiş etdirirək İran və digər regional aktora xəbərdarlıq göndərir, həm də müttəfiqlərinə dəstək signalı verir. Yeni siyasi bəyanat və hərbi hərəkat birlikdə istifadə olunaraq "söz və güc" arasında balans yaradılır. Məqsəd qarşı tərəfi təzyiqlə altınd saxlamaq və diplomatik manevr imkanlarını genişləndirməkdir," - deyir V.Ziforoğlu vurğulayıb ki, Tramp administrasiyası Yaxın Şərqdə hərbi gündən istifadəyə açıqdır. "Bu, genişmiqyaslı müharibədən çox "ölçülü və

seçmə" hücumlarla müşahidə oluna bilər. Potensial hədəflər İranın nüvə və hərbi infrastrukturunu, xüsusən də İslam İnqilabı Keşikçiləri Korpusuna bağlı obyektə, Hörmüz boğazında ABŞ-ın dəniz qüvvələri və raket sistemləri, İranın dəstəklədiyi proksi qüvvələr, regionda ABŞ və müttəfiqlərinə təhdid yaradan dron və raket bazaları ola bilər. Beləliklə, ABŞ-ın hədəfi birbaşa "rejim dəyişikliyi" deyil, daha çox maraqlarına uyğun güc balansını yaratmaqdır".

"Kağız pələng" in canlandırılması

BMT Baş Assambleyasında çıxış edən ABŞ Prezidenti Donald Tramp global siyasətdə yeni ritorika nümayiş etdirdi: o, qloballaşmanın iflasını açıq şəkildə elan etdi, Ukraynanın "itirilmiş əraziləri qaytara biləcəyini" vurğuladı, Rusiyaya isə "kağız pələng" adlandırdı. Bu ifadə təkəb bir diplomatik bən-zəmə deyil, həm də dərin tarixi və siyasi mənə daşıyan metaforadır. Trampın seçdiyi bu termin həm Çin siyasi fəlsəfəsindən qaynaqlanır, həm də beynəlxalq münasibətlərdə güc anlayışının mahiyyətinə dair yeni debatları qapı açır.

Çin mifologiyasından Qərb siyasətinə

"Kağız pələng" ifadəsi qədim Çin dünyagörüşündə xüsusi mistik çarlarla yüklənmişdi. Kağızdan kəsilib qapılardan asılan pələng fiqurları pis ruhların gözünü qorxutmaq üçün istifadə olunurdu. Yəni pələngin təsviri qüdrətli görünəndə, onun gerçək gücü yox idi. Bu idiom daha sonra siyasi leksikona çevrilərək yalnız zahirən güclü, əslində isə zəif qüvvələri təsvir etmək üçün işlədilməyə başladı. Metaforanın global miqyasda məşhurlaşması isə Mao Tszedunun siyasi ritorikası ilə bağlıdır. XX əsrin ortalarında Mao ABŞ-ın atom bombasını və ümumən Qərb imperiazimini "kağız pələng" adlandıraraq bildirdi ki, silahın dağıdıcı gücü olsa da, müharibələrin taleyini həmişə xalqların iradəsi müəyyən edir. Çin Kommunist Partiyasının orqanı olan "Jenmin Jibao" qəzetində dəfələrlə dərc olunan bu tezis ideoloji mübarizənin silahlarından birinə çevrilmişdi.

Trampın Rusiyaya "kağız pələng" adlandırması hər şeydən əvvəl onun, zahirən təhlükəli görünəndə, real güc imkanlarının şişirdildiyi fikrini ifadə edir. ABŞ prezidentinin bu yanaşması həm daxili auditoriyaya, həm də beynəlxalq müttəfiqlərə ünvanlanan mesaj kimi dəyərləndirilə bilər: yeni Rusiya ilə bağlı qorxular çox şişirdilib, onun uzunmüddətli strateji potensialı isə sual altındadır. Üstəlik, Trampın metaforası paradoksal şəkildə Çin siyasi irsinə istinad edir. Bu, bir növ ideoloji çevrilişdir: əgər Mao vaxtilə ABŞ-ı "kağız pələng" adlandıraraq imperiazimə qarşı barrikada qururdusa, indi

ABŞ prezidenti eyni metaforanı Rusiyaya qarşı işlədərək Çin diskursunu öz leksikonuna gətirir. Beləliklə, tarixdə ideoloji silah kimi istifadə olunan termin bu gün geosiyasi polemikanın bir parçasına çevrilir.

Metaforaların beynəlxalq siyasətdə rolu heç də az deyil. Onlar bir tərəfdən siyasi arqumentı sadələşdirir, digər tərəfdən ictimai şüuru formalaşdırır. "Kağız pələng" obrazı da artıq global siyasi ədəbiyyatda, akademik diskussiyalarda və mediada möhkəm yer tutub. Bu obraz gücün yalnız maddi resurslardan ibarət olmadığını, həm də onun qəbul forması, psixoloji təsiri və siyasi iradə ilə müəyyən olduğunu göstərir. Trampın ritorikasındakı bu ifadə həm Çin fəlsəfi ənənəsinin Qərb siyasi diskursuna transferini, həm də beynəlxalq münasibətlərdə güc anlayışının nisbətini ortaya qoyur. Qlobal siyasət tarixində "kağız pələng" anlayışı bir daha təsdiq edir ki, hərbi potensialın mövcudluğu dövlətlərin real qüdrətini müəyyən etmək üçün kifayət deyil. Əsas meyar siyasi iradə, iqtisadi dayanıqlılıq və beynəlxalq legitimlikdir.

Nəticə

Beləliklə, Trampın BMT-dəki çıxışı sadəcə ritorik bir jest yox, həm də global ideoloji mirası yeni nəfəs vermək cəhdi idi. Çin mifologiyasından doğmuş, Mao Tszedunun ideoloji silahına çevrilmiş "kağız pələng" metaforası indi də Qərb siyasətinin lüğətinə daxil olur. Bu, beynəlxalq münasibətlərin dinamik təbiətini, siyasi diskursların çevikliyini və ideoloji simvolların uzunömürlüliyini göstərən nümunələrdən biridir.

Keremət QƏNBƏROV, beynəlxalq hüquq üzrə ekspert

Sərt güc siyasəti Vaşinqtona uğur qazandıra bilər, amma...

V.Ziforoğlu bildirib ki, Trampın sərt güc siyasəti perspektivdə ABŞ-a üstünlük qazandırsa da, regionda gərginliyi artıracaq. "ABŞ-ın güc nümayişini İran və onun proksi qüvvələrini daha ehtiyatlı davranmağa məcbur edə bilər. Hörmüz boğazında gəmiçiliyin təhlükəsizliyi təmin oluna bilər, ABŞ müttəfiqləri Vaşinqtonun dəstəyini daha açıq şəkildə hiss edər. Lakin eskalasiya riski

çox yüksəkdir. İran asimetrik cavablarla regiondakı ABŞ bazalarına, dəniz marşrutlarına və müttəfiq ölkələrə zərbə endirə bilər. Bu isə enerji bazarlarını silkələyər, global iqtisadiyyata mənfi təsir göstərər.

Nəticə etibarilə, Trampın sərt güc yanaşması daha çox "təzyiqləndirici" rolunu oynayacaq, lakin onun davamlı təbiiqi bəlgədə sabitliyi sarsıdacaq və genişmiqyaslı qarşıdurma riskini artıracaq".

Yunis ABDULLAYEV

